

GER

59

Februar 2007

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 59

17. årgang – februar 2007

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s

Oplag: 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer m.v. meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
(b) at udgive skrifter om mongolerne,
(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Søren Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582

SWIFT-BIC: DABADKKK

IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Adresse: se under kasserer

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@vip.cybercity.dk

Kasserer: Jan Koed

Carl Bernhards Vej 15, st.tv.
1817 Frederiksberg C
tel: 3322 3728
fax: 3322 3726
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: dms@dkk.dk
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:**Kontingent:**

150 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
250 kr. for husstandsmedlemskab.
500 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

Efter 10 års forberedelser og anlægsarbejder med etableringen af et vandkraftværk i Erdenebulgan Sum oprandt den store dag i september 2006, da værket omsider kunne tages i brug. Fra floden Egiin Gol er der gravet en kanal, som fører en del af flodens vand ind i turbinerne, der ligger godt beskyttet i den nyopførte bygning med det røde tag midt i billedet.

Foto: Finn Tobiesen

Indhold

Chinggis - for meget eller for lidt	3
Udsatte grupper 2003-07	4
Nye tendenser	
blandt mongolske lærere	9
Vandkraft til Erdenebulgan	13
Przewalskis Rejse i	
Mongoliet og Nordt Tibet - III	16
Sneleoparden truet	23
Den stille pest	24
Ild-Grisens år	26
Aktuelt	30
Ildsjælen Tsog Shagdarsuren	32
DMS nyt	33

Chinggis - for meget eller for lidt

I 2006 fejrede mongolerne 800-året for Chinggis Khans samling af mongolerne. I den 70-årige periode med Sovjetunionen var det langt fra politisk korrekt. Chinggis var der i mongolernes bevidsthed, men det var altså mest politisk korrekt at grine en lille smule af ham imperialisten Chinggis.

Det har været et stort år med talrige officielle gæster og et utal af videnskabelige konferencer, særudstillinger på bibliotekerne, film og mediedækning i øvrigt. Foran indgangen til parlamentet på Sukhebaatar-pladsen troner nu en imponerende statue af den imponerende Chinggis. Herfra kan han se den revolutionære og beredne helt Sukhebaatar i øjnene.

Da jeg landede med flyet fra Moskva i december, var Chinggis det første, jeg så, i flammende rød neon over lufthavnsbygningen. Det anede mig – og ganske rigtigt: Det var ikke en reklame for et eller andet. Lufthavnen havde skiftet navn – fra *Buyant Ukhua* til *Chinggis*.

Selvfølgelig kan der altid gå lidt selvsving i det, når låget sådan lige pludselig ryger af. For man kan sagtens booke sig ind på Hotel Chinggis, bestille sig en Chinggis øl og måske en Chinggis vodka. Efter en lang aften med popbandet Chinggis Band går turen dagen efter til Chinggis Camp, som kan bestilles hos Chinggis Tourist Bureau.

Der var faktisk også en del diskussion af, om Ulaanbaatar ikke

burde omdøbes til Chinggis. Men det blev for meget for de fleste mongoler. Så hovedstaden hedder stadig Ulaanbaatar – den røde helt.

Mongolerne er vist godt gammeldags glade for Chinggis. Det manglede også bare, at de ikke – som alle andre nationer – er stolte af deres historie og tager den med i nu- og fremtiden. Mongolerne er en lille nation, men sku' vi ikke lade dem bryste sig lidt af et langt og glørværdigt kapitel i verdenshistorien. ■

Leif F. Petersen

Billedet viser det nyopførte æres- og ceremonipalads for Chinggis Khan foran parlamentsbygningen på Sukhebaatar-pladsen, 8. jan. 2007.

Foto: Bulgan Njama

Udsatte grupper

2003-07

Projektets afsluttende fase

Projektet er egentlig en afsluttende og tredje fase af projektet *Udsatte grupper*, der startede i 1997. Vi fortsatte under denne fase de igangværende aktiviteter samtidig med afvikling, overdragelse og vurdering af de samlede aktiviteter.

Denne tredje og afsluttende fase skulle vare 2½ år, men på grund af samarbejdspartners yderst påholdende og forsigtige anvendelse af Danidas midler kunne projektet forlænges med yderligere 1½ år.

En 2-årig socialarbejderuddannelse

Et af projektets vigtigste formål var at efteruddanne socialarbejdere i Mongoliet og udvikle et professionelt netværk blandt socialarbejdere, der arbejder i forskellige egne af Mongoliet.

Under den sidste fase har projektet gennemført en 2-årig, kombineret socialarbejderuddannelse for socialarbejdere fra 4 distrikter i Ulaanbaatar og 4 aimager. I sidste fase modtog 36 deltagere certifikat. Siden 1999 har således 72 socialarbejdere modtaget certifikat. Uddannelsen bestod af 305 undervisningstimer, 240 selvstudietimer og 85 lokale vejledningstimer fordelt på 6 hovedemner.

I selvstudieperioden havde socialarbejderne mulighed for at gennemføre bæredygtige praktiske miniprojekter i deres lokalområder. Projekterne havde stor tiltræknings-

kraft blandt brugerne, og næsten alle projekter nåede de ønskede resultater og nogle fortsætter i eksisterende aktiviteter i uddannelsesinstitutioner eller i lokale *non-formal* uddannelsescentre.

Mange af disse projekter var kulturprojekter i form af drama, folke-musik og dans. Desuden var der også familieprojekter, hvis formål var at yde rådgivning, undervisning og hjælp til selvhjælp blandt familierne.

Projektet har støttet disse mini-projekter med ca. 1.000 US dollars på årsbasis, og midlerne har været et vigtigt incitament for opretholdelsen af et selvstændigt projekt. Derfor måtte nogle få projekter lukkes på grund af manglende lærere og andre ressourcer. Et af børnene, der blev interviewet af evalueringsgruppen et år efter projektets afslutning, udtalte således:

– Jeg ønsker virkelig, at dramatismerne påbegyndes igen. Jeg har lært så mange ting, og det var samtidig rigtigt skægt. Jeg har aldrig misset en undervisningstime. Jeg kunne godt tænke mig at fortsætte med undervisningen, men de nuværende dramatismer er ikke gratis, sådan som vores var. Min familie har ikke råd til at betale for min dramaundervisning.

En anden pige fra samme drama-projekt sagde:

– Vi var så lykkelige, når vi optrådte f.eks. på Institutionen for Forældrelose, skoler, Blindeinstituttet osv. Efter endt optræden blev vi kaldt frem på scenen – igen og igen. På Institutionen for Forældrelose ønskede børnene, at vi blev hos dem. De optrådte for os, og vi udviklede en fællesoptræden.

En tredje pige sagde:

– Vi havde en god lærer, som lærte os at kommunikere med hinanden og at optræde. Dramaundervisningen foregik langt fra mit hjem. Somme tider havde jeg ingen penge til bus, men så gik jeg. Min familie har ingen penge. Det var svært for dem at spare 400 tugrik (2 kr.) til min transportudgift, men på en eller anden måde fik jeg løst problemet.

Dette projekt er i dag lukket på grund af manglende ressourcer og undervisere. Vi drøfter dog med den

Projektet gennemførte to gange den 2-årige uddannelse, og de praktiske projekter i de 15 lokalområder i løbet af selvstudieperioden omfattede i alt 600 børn og familiemedlemmer. 300 børn og familiemedlemmer ud af i alt 600 var omfattet under projektets sidste fase i perioden 2003-07.

lokale gruppe om mulighederne for at støtte børnenes dramaundervisning med indsamlede midler i Dansk Mongolsk Selskab.

En anden pige fra et andet projekt udtalte således:

– Jeg startede med at arbejde på markedet fra jeg var 13 år. Jeg har transporteret varer i min trævogn. Nogle af dem var virkelig tunge. Siden jeg startede på et billedhuggerkursus under dette projekt, har jeg forbedret mine kvalifikationer. Jeg har også lært at arbejde med jern. Jeg kan nu fremstille sølvsmykker og bæltespænder.

Børnene fra dette projekt er i dag optaget på forskellige skoler. Projektfolkene er meget stolte af resultatet. I disse praktiske projekter deltog ca. 300 børn og medlemmer af fattige familier.

Som bieffekt af efteruddannelsesaktiviteterne blev der etableret et formelt netværk blandt deltagerne i

socialarbejderuddannelsen. Der blev diskuteret og udvekslet erfaringer. Der var stor glæde blandt socialarbejderne over at have disse muligheder. Mange socialarbejdere og andre (f.eks. børnepolitiet), der arbejder med tunge sociale opgaver, er alt for alene i arbejdet. Især i de isolerede lokalområder er de uden mulighed for diskussion og erfaringsudveksling. Etableringen af det faglige netværk SWPN (Social Work Partnership Network) er således et godt og nyttigt initiativ fra socialarbejdernes side.

En evaluering, der er foretaget et år efter afslutningen af uddannelsen, viser, at uddannelsen har været mere end nyttig for deltagerne. Disse arbejder i dag i socialforvaltninger, skoleforvaltninger, børneorganisationer, børnepolitiet eller NGO'er. Mange føler sig mere fagligt respekteret og hørt på arbejdspladserne, og mange har endda opnået et højere lønniveau på grund af deres forbedrede kvalifikationer.

Andre har bestået kvalifikationstest takket være deres forbedrede viden om socialt arbejde.

En af deltagerne udtalte således til evalueringsteamet et år efter afsluttet uddannelse:

– Jeg fik tonsvis af teoretisk og praktisk viden som resultat af træningen. Jeg lærte ligeledes at udforme et projektdokument. Det kan jeg bruge i mit daglige arbejde. Det vigtigste er, at jeg i dag ved, at en socialarbejder ikke er en manager på topniveau, men en der arbejder tæt på folk og arbejder for at hjælpe nødlidende. Alle mine forventninger til uddannelsen blev opfyldt. 'Distance Training' (som uddannelsen bliver kaldt) er ret anvendelig for travle folk som os. Nu er jeg professionel socialarbejder. Det lykkedes endda at hæve mit lønniveau med 15% efter endt uddannelse.

Kortere efteruddannelseskurser

I henhold til projektplanerne gennemførte DaMoST korterevarende efteruddannelseskurser for 150 socialarbejdere i 4 aimager. Desuden gennemførte DaMoST i samarbejde med Ulaanbaatar-distriktets socialforvaltning og Foreningen for Professionelle Socialarbejdere et kursus for samtlige 121 khorooers socialarbejdere i Ulaanbaatar.

En *khoroо* er den mindste administrative enhed i den administrative struktur i Ulaanbaatar Aimag. Hver *khoroо* har ansat kun én socialarbejder til at varetage sociale servicefunktioner for sin *khoroо*. En *khoroо* har 5.000-20.000 indbyggere, en alt for stor målgruppe for socialarbejderen. Under dette kursus var der således rig anledning til at diskutere disse forhold, som er utilfredsstillende for alle parter. Der blev udvekslet erfaringer. De modtog også faglig inspiration og vejledning fra underviserne.

Familieprojektet

Familieprojektet omfattede i alt 55 familier under hele perioden. Familierne var generelt yderst tilfredse med projektet. Projektet var udformet som et dagtilbud, hvor familierne kunne deltage efter interesse og behov.

Det var opløftende for medarbejderne at opleve familiernes voksende engagement, store lyst til at deltage i aktiviteterne og hjælpe hinanden. Især børnene var den mest aktive part i aktiviteterne. De kom regelmæssigt og nød de forskellige tilbud projektet havde. Familieprojektet tilbød lektiehjælp, kurser i forskellige kreative fag og snedkeri. Endelig kunne børnene bruge deres fritid på en fornuftig måde.

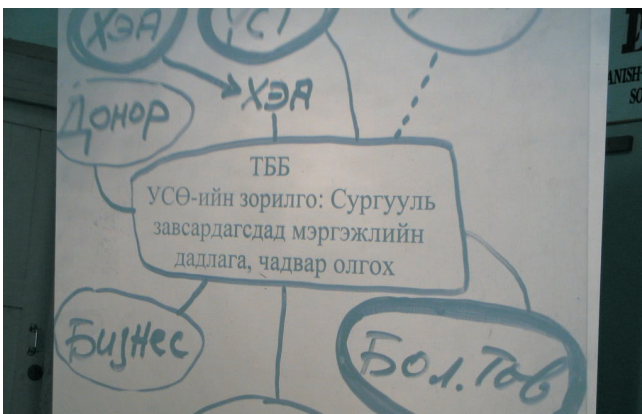
Som alle andre projekter var tiden moden til at overdrage projektet til en lokal myndighed. Familierne, som vi har arbejdet med, klarer sig i dag rimeligt godt. De har nu alle indtægter og har deres eget netværk,

som blev etableret under projektet. Børnene går regelmæssigt i skole.

Det mest positive resultat er, at vi har vist muligheden for familiearbejde i Mongoliet og vigtigheden af socialpræventive løsninger. Der er nu etableret flere familieprojekter i Mongoliet, som for de flestes vedkommende er finansieret af udenlandske NGO'er.

Familieprojektet er blevet overdraget til en af UB's socialcentre, som i samarbejde med den lokale kvindeorganisation og ældreorganisation forsøger at fortsætte aktiviteterne. Men pengene er knappe, og vi er ængstelige for projektets fremtidige skæbne. DaMoST holder kontakten ved lige og vil fortsat yde rådgivning vedrørende centrets aktiviteter. Projektet har fået mindre lokale faciliteter end før. Det indebærer, at mange af de tidligere aktiviteter bliver slanket.

I centrets regi er der efter overdragelsen gennemført debataftener, fritidsarrangementer og kurser ved-

rørende sundhed, kommunikation, madlavning, konservering af grøntsager m.m. Værktøj til snedkeri og syning blev overdraget til distriktets social- og arbejdstørningscenter, som gennemfører kurser for arbejdsløse, jobformidling og yder socialhjælp til fattige og arbejdsløse.

Gadebørnsprojektet

Under sidste fase fortsatte projektet arbejdet med de 15 mindreårige børn. Under kyndig ledelse af en socialarbejder og to tidligere gadebørn som medhjælpere havde børnene det godt på *Khad*-centret. Centret havde to gerer og to mindre huse til rådighed i et af UB's gerkvarterer. Børnene gik i skole hver morgen, og om eftermiddagen var der adskillige fritidsaktiviteter, lektielæsning, madlavning, oprydning. Projektet bestræbte sig på at skabe så almindelige vilkår for børnene, som det kunne lade sig gøre.

Under den sidste fase arbejdede projektet på at etablere en større kontakt og samarbejde med børnenes familier. Familierne blev ofte inviteret på centret i weekenderne, og der blev arrangeret fælles madlavning, spisning og spil. Senere fik børnene lov til at besøge familierne i weekenderne.

Da vores strategi så ud til at virke, begyndte projektet for ca. 1-1½ år siden langsomt at sende børnene tilbage til deres familier. De få hjemløse forældre fik stillet en ger til rådighed fra projektet, mens andre fik begrænset støtte til manglende anskaffelser i hjemmene.

De fleste af børnene havde familie, men der var også nogle uden kontakt overhovedet. F.eks. var der en pige, som intet vidste om sin familie. Medarbejderne og børnepolitiet forsøgte forgæves at finde hendes mor eller bedstemor, som ifølge pigen eksisterer. Men det lykkedes aldrig at finde hverken mor eller bedstemor.

Det var også svært, når pigen ikke kunne huske hverken navn eller adresse. Hun var kun 4 år, da hun kom på projektet. Ifølge pigen selv boede hun hos sin bedstemor, og hun mente, at moren var bortrejst. En dag tog bedstemoren pigen med på markedet og efterlod hende der. Pigen blev adopteret af en sød familie.

Der var også en dreng, hvis mor var alvorligt syg og ikke var i stand til at tage sig af sine børn. Efter aftale med drengens familie blev han overflyttet til *World Vision's* døgninstitution.

Projektet har ikke mistet kontakten hverken til børnene eller til deres familier. De bliver regelmæssigt besøgt, og der er ligeledes regelmæssig kontakt med deres skole, ligesom de deltager i mange forskellige arrangementer på DaMoST eller på familieprojektet.

De fleste af børnene og deres familier klarer sig godt. Vi mener, at det skyldes kontinuerlig støtte og

rådgivning fra projektets side. Vi bør overveje at fortsætte støtteforanstaltningerne nogle år endnu, indtil børnene er i stand til at klare tilværelsen på egen hånd.

Let's talk

Bladet *Let's talk* er et vigtigt diskussionsforum for socialarbejderne i Mongoliet. Bladet udgives i 1.000 eksemplarer og omdeles til alle 21 aimagers børnecentre. Desuden omdeles bladet til relevante statslige og ikke-statslige organisationer, universiteter, alle UB-distrikters socialarbejdere og socialarbejdere ved skoler. Bladet er blevet betydeligt synligere end før hvad angår udseende og indhold, og det udgives 4 gange om året.

Undersøgelser og evaluering

Projektet udgav en hel del materiale under den sidste fase. Jeg vil blot nævne noget af det mest spændende. En interessant undersøgelse, *Current State of Mongolian Social Work*, blev udarbejdet i samarbejde med et mongolsk universitet. 1.255 personer blev interviewet i forbindelse med undersøgelsen. Undersøgelsen omfattede udsatte familier, der er omfattet af socialt arbejde, udsatte familier, der ikke er omfattet af socialt arbejde, almindelig of-fentlighed, socialarbejdere, administrativt ansatte inden for sociale serviceinstitutioner og politikere.

Undersøgelsen havde mange gode og spændende pointer, som dannede grundlag for videre diskussion inden for området. Undersøgelsen viste også, at der stadig er stor uvidenhed om socialt arbejde, og at der stadig er stor ledelsesmæssig, organisatorisk og faglig forvirring i kommunerne omkring socialservicefunktioner.

DaMoST og lokale socialarbejderenes faglige netværk (SWPN) deltog i en spændende undersøgelse og

efterfølgende debat vedrørende *Human Development* i Mongoliet i samarbejde med UNDP og Mongoliets Socialministerium. Befolkningen i alle 21 aimager var omfattet af undersøgelsen og debatten. Arbejdet var omfattende, men meget nyttigt. Mongoliets store modsætninger – forskellen mellem land og by – blev kraftigt understreget, og der kom mange gode forslag til problemløsninger.

På grund af de store forskelle i levevilkårene i land og by flytter mange nomader fra landet til Ulaanbaatar, som i dag har ca. 1,5 mio. indbyggere. Forslagene blev viderebragt til den mongolske regering.

I den sidste fase blev der ligeledes udarbejdet to afsluttende evalueringer vedrørende efteruddannelsesaktiviteter og de praktiske projekter. Evalueringerne blev gennemført af professionelle og uafhængige eksperter udefra.

En anden ekspert har for projektet udarbejdet en analyse af civilsamfundsorganisationer i Mongoli-

et. Analysen blev anvendt i forbindelse med den videre planlægning af kommende aktiviteter i selskabets regi.

Det har været enormt spændende at medvirke i projektet, og mange har modtaget en uvurderlig hjælp fra projektet. Det er dog vemodigt at sige farvel til så mange børn, familier og socialarbejdere og sige farvel til gode og velfungerende projektaktiviteter. Projekterne viste os, at det nytter at gøre noget, og det nytter at hjælpe. ■

Bulgan Njama
Projektkoordinator

Dansk Mongolsk Selskab stopper ikke her. Der kører et spændende projekt med at støtte skoler i landdistrikter, og resultaterne er overordenligt gode (se artiklen side 9).

Vi har for nylig fået en positiv tilkendegivelse fra Danida om støtte til et nyt projekt, der skal styrke de fattige i lokalområderne til at organisere sig og dermed forbedre deres socio-økonomiske vilkår. Om det nye projekt skriver vi i et kommende nummer af Ger.

Nye tendenser blandt mongolske lærere

De har været i gang længe, de kinesiske arbejdere på nybyggeriet ved siden af hotellet i Ulaanbaatar. Klokkeren er seks om morgenen og dagen er på vej med en gylden stribe i øst. Kranerne står på rad og række og venter på at komme i gang med dagens dont. De fleste af kranerne bemannes også af kinesere. Der bygges overalt i Ulaanbaatar, men det skaber ikke noget beskæftigelsesboom blandt de mange arbejdsløse mongoler. Det er billigere og mere effektivt at importere nogle af de godt 120 millioner kinesere, der konstant er på jagt efter et job – hjemme som ude.

Jeg skal syd på. Til Gobi-ørkenen, nærmere bestemt Nomgon Sum i Omnogobi Aimag, hvor projektet afholder en af de årlige regionale workshops for lærere, skolele-

dere og forældre fra områdets projektskoler. På landsplan deltager i alt 80 skoler i *Rural School Development Project*, der kastede sig ud i sin anden fase i sommeren 2005. Projektet er en forlængelse og udvidelse af et tilsvarende projekt, der løb fra 2000 til 2005 med 40 skoler i afsides liggende egne i Mongoliet.

Efter en times kørsel slipper asfalten op og kursen sættes efter et af de mange hjulspor, der krabber sig vej over de mongolske stepper. En bidende kold vind fra Sibirien omklamrer os, da vi stiger ud for at indtage morgenmaden. Nescafé og pølse-madder tilført lidt flyvesand. Vi har stadig 6-700 km foran os og guderne må vide, hvornår vi når frem med 30-40 km i timen. På slaget 22.00 ruller vi dog ind foran skolen i Nomgon Sum.

Traditionen tro bydes vi velkommen med mongolsk mælke og en dejlig varm suppe. Inden vi tørner ind, nyder vi den mongolske stjernehimmel. Herude er der ikke et strejf af kunstigt lys til at spærre for udsynet til uendeligheden. Landsbyens dieselgenerator har opfyldt sin elektricitetskvote for i dag. Mælkevejen står tyk og tindrende. Millioner af stjerner, lige til at plukke.

Bortset fra lærere og andre fra den lokale landsby har de godt 70 andre deltagere i workshoppen også tilbagelagt en dag eller to i jeep for at nå frem. I princippet har projektet inviteret fire personer fra hver skole og landsby, skolelederen, to lærere og en forældrerepræsentant. Nogle af skolerne møder dog med 10-15 personer. Lokale guvernører har

spyttet ekstra i kassen, så alle lærerne kan deltage i årets vigtigste begivenhed i projektet. Det er her, der er mulighed for at udveksle erfaringer, få nye ideer og vejledning til projektets gennemførelse.

Lærerstatus

Lærerne i Nomgon Sum skole er iført fiks, lyslilla uniformer. Det har de været i et år nu, siden de kom med i projektet. Normalt er det elever, der iføres uniformer. Hvorfor nu lærerne?

Før omvæltningerne i 1990 havde lærerne høj social status i det mongolske samfund, ikke mindst på landet. Lærerne var rimeligt godt lønnet og de havde en 4-årig college eller universitetsuddannelse bag sig. Uddannelsen er stadig 4-årig, men lønnen er ikke noget at råbe hurra for, selvom det gradvist er blevet bedre de sidste 3-4 år. Lærernes sociale og professionelle status er

faldet i takt med udhuling af lønnen, nedslidning af skolerne og de mange og hastigt gennemførte uddannelsesreformer, der har gjort både lærere og forældre forvirrede og usikre.

På landet hører lærerne oftest til blandt de socialt dårligst stillede i lokalsamfundet, fordi jobbet – ofte med toholdsskift – udelukker supplerende indtægter fra f.eks. dyrehold. Lærere har ofte følt sig skidt tilpas, fordi de måtte stå foran eleverne i gammelt og grundigt slidt tøj. Skolens initiativrige leder og den lokale guvernør fik derfor sidste år den idé, at lærerne skulle have nye uniformer hvert andet år – symbolsk markering af lærernes status og betydning i lokalsamfundet! Ifølge lærerne selv har det virket.

Det er dog ikke kun uniformerne, der har højnet lærernes status. Da skolen blev udvalgt til at deltage i projektet i 2005 havde den ikke været vedligeholdt i mere end 25 år.

Det kan man ikke se nu et år inde i projektfasen. Skolelederen Bartogtog fortæller, at hele lokalsamfundet er engageret i at renovere skolen. Hundrevis af forældre, eleverne i 9.-10. klasse og gamle elever har givet en hånd med. Guvernøren finder ekstra midler i budgettet til at supplere den støtte, der kommer fra projektet. En nymalet skole uden knuste ruder, med et varmesystem, der fungerer også i minus 30 grader og forældre, der aktivt bakker skolen op, gør en kolossal forskel. Lærerne er stolte af deres skole og af deres arbejde.

Det skinner igennem også i rekrutteringen af nye lærere. Mange skoler i de mere isolerede egne har stigende vanskeligheder med at få nye lærere. Også i Mongoliet holder de mange muligheder for et moderne og sprudlende liv i byen unge lærere væk fra en tilværelse langt ude på landet. I enkelte tilfælde tilbyder det mongolske undervis-

ningsministerium nyudklækkede lærere ekstra løn og bedre pensionsmuligheder, hvis de tager en tårn i de små og isolerede landsbysamfund.

I Nomgon Sum har det ikke været nødvendigt at lokke unge lærere med den slags. Her er ingen lærermangel, gennemsnitsalderen er ikke meget over 25 år og flere af de helt unge lærere kommer langvejs fra. De har selv valgt de ledige jobs i Nomgon efter at have været på besøg og oplevet den energi, der lægges for dagen og de bedre arbejdsvilkår, der tegner sig, efter at skolen er kommet med i projektet.

»Det er godt for skolen og lokalsamfundet med lærere udefra«, fastslår skoleleder Bartogtog, som med denne position også adskiller sig fra mange af sine kolleger, der helst ser lærere fra lokalsamfundet. Er lærerne født og opvokset lokalt, så er der ofte større chance for, at de vender tilbage og bliver livet ud. Men Bartogtog har luret, at friske kræfter udefra giver nye vinkler og nye ideer og at unge lærere også er på udkig efter en mand (over 95% af nye lærere er kvinder) og muligheden for at stifte familie. Han har ikke taget fejl, for fem ud af seks unge lærere udefra har fundet sig en kæreste eller en mand i landsbyen og han regner derfor med, at lærerne også bliver, når deres 3-årige kontrakt udløber.

Teamsamarbejde

Selvom Nomgon Sum skole er ny i projektet – andre workshop-deltagere har været med siden 2000 – så har de noget at byde på, som de andre skoler kan tage med hjem. Teamsamarbejde er nemlig god praksis på skolen. Teamsamarbejde er højt prioriteret i projektet. Som de fleste andre steder i verden har lærere i Mongoliet nærmest været privatpraktiserende bag lukkede døre uden nævneværdigt samarbej-

de med deres kolleger og det er også her et mønster, der er meget vanskeligt at bryde.

På Nomgon Sum mødes lærerne i forskellige teams mindst en gang om ugen. Skolens *headmaster*, der er ansvarlig for det pædagogiske arbejde, mens skolelederen primært tager sig af det administrative, har sat sig i spidsen for at få lærersamarbejdet op at stå. Lærerne fortæller, at de har store fordele af samarbejdet. De kan udveksle erfaringer, få nye ideer og dele undervisningsmaterialer mellem sig. Det letter forberedelsesarbejdet og øger kvaliteten i dét, de foretager sig. At det ikke er bare snak demonstreres af, at skolens elever i løbet af et år har bevæget sig fra den laveste ende af skalaen til at ligge blandt de fem bedste skoler i aimagen, når kvalitet måles på eksamensresultater og reduktion i antallet af elever, der forlader skolen i utide.

Skolen har 440 elever og kun tre børn i den skolepligtige alder er ikke indskrevet. Ét barn bor alene med sin gamle bedstemor langt fra landsbyen og må hjælpe med at passe dyrene. Lærerne besøger familien en gang imellem og leverer bøger og giver opgaver, så der er chance for, at de mest basale færdigheder læres. De to andre er børn med svære handicaps, som skolen ikke kan håndtere.

Headmasters rolle i udvikling af lærersamarbejdet er i fokus for mange debatter på workshoppen. Der er enighed om, at det måske ikke kun handler om headmaster, men i det hele taget om at få den rette person blandt lærerne til at sætte sig i spidsen for samarbejdet. Der efterlyses personer, der er gode til at lytte og lede, tage initiativ uden at være dikterende og kolleger, der er gode til at følge op på fælles beslutninger. Især personers etiske holdning til lærergerningen får stor opmærksomhed. Debatten afspejler, at gamle autoritære mønstre er under

opbrud. Tidligere var det utænkeligt, at andre end headmaster og skoleleder kunne have ledelsesfunktioner i ordets bredeste forstand. Man er også enige om, at denne slags funktioner bør honoreres med mere end de latterlige 1.000 tügrig (ca. 6 kr.) om måneden, som for tiden er gældende regel.

Aktionslæring

Workshoppen sætter fokus på aktionslæring, en væsentlig side af produktivt lærersamarbejde. Nye initiativer og ideer til ændring af undervisningens indhold og form kommer traditionelt oppefra (læs: undervisningsministeriet) i Mongoliet. Som så mange andre steder har centralt dikterede undervisningsformer svært ved at slå varig rod blandt lærerne. Lærere ændrer først og fremmest praksis, når de også har et ejerskab og dermed tillid til nye ideer. En afgørende forudsætning for, at undervisningens kvalitet højnes, er at lærerne bliver i stand til systematisk og kritisk at observere og lære af egne og andres erfaringer.

I projektets anden fase er det netop kvalitetsudvikling i den daglige undervisning, der er i fokus. De centrale projektmedarbejdere og de regionale konsulenter har været på kursus i aktionslæring og aktionsforskning og i hvordan man observerer undervisning, lytter til lærerne og giver feedback, der fremmer lærernes refleksion og systematiske arbejde med udvikling af egen praksis.

Alle deltagerne i workshoppen skal beslutte sig for, hvilket aspekt i deres undervisning, de vil underkaste et aktionslæringsforløb i den kommende periode. De regionale konsulenter og skolernes headmasters skal på banen med kommentarer og gode råd suppleret af den mongolske og danske projektledelse. Det er ikke helt nemt. Der er tradition for meget generelle udsagn

og meget generelle beslutninger om undervisning og det duer ikke, når man skal fokusere på særlige aspekter af undervisningen, som man skal forsøge at udvikle systematisk og i samarbejde med kolleger. Så der arbejdes til langt ud på aftenen med at beskrive særlige udfordringer og formulere nye initiativer og metoder til at observere og fremme læring gennem praksis.

Efter tre dages hårdt arbejde, afbrudt af volleyball-konkurrencer og fælles dans i skolens gymnastiksal til langt ud på natten, er aktionslæringsprojekterne beskrevet og klar til implementering, når skoleåret starter den 1. september. De regionale konsulenter skal besøge skolerne frem til midten af november, hvor de alle samles til seminar og erfaringsopsamling i Ulaanbaatar.

Retur

Mongolerne har en pragtfuld måde at sige farvel til sine besøgende på. Enhver landsby har et sted uden for byen, som man sætter særlig stor pris på. Sådan er det også i Nomgon Sum og ikke overraskende er det for en landsby i Gobi-ørkenen et sted, hvor klipper bryder det flade landskab og hvor der risler lidt vand. Et stort farvel-party stables på benene med masser af kogt får, lidt kartofler og syltede agurker og den obligatoriske mængde vodka. Ikke for meget og ikke for lidt. Der er rundesang og skole efter skole demonstrerer mongolernes legendariske sangskat. Skåltalerne med tak for det og det andet står i kø. En passende balance mellem et højtideligt farvel og masser af skæg og ballade.

Alle følges på vej af en særlig lokal farvel-sang.

Vores projektledelsesteam pakker sammen og kører mod nord igen. Ikke ad den lige vej til Ulaanbaatar. Vi tager en lille afstikker omkring et gammelt kloster, der blev omdannet til ruin af kommunisterne i 30'erne. Ikke langt derfra slår vi teltet op for natten. Igen står den mongolske stjernehimmel og glimter. ■

Tekst og foto:
Johnny Baltzersen

Johnny Baltzersen arbejder for CICED (*Centre for International Cooperation in Education*) og er projektkoordinator for *Rural School Development Project*. Projektet er finansieret af Danida og gennemføres i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab.

Vandkraft til Erdenebulgan

I Mongoliet har Organisationen for Vedvarende Energi, OVE, arbejdet med etableringen af et vandkraftanlæg i Erdenebulgan. Kraftværket blev indviet i september 2006.

Finn Tobiasens rejsebrev fortæller om afslutningen på et langt projektforsøg.

For jer, der tålmodigt har fulgt med i det langvarige og ofte stillestående arbejde, det har været at opføre et vandkraftanlæg et fjernt sted i Mongoliet, er der godt nyt. Vandkraftanlægget blev indviet den 25. september ved en ceremoni med deltagelse af kraftværkets nye ejer aimag-guvernøren, Erdenebulgans guvernør samt repræsentanter for Energiministeriet.

De kinesiske turbiner har været afprøvet siden august og kører upåklageligt. Det eneste problem, de 2-3.000 indbyggere har nu, er at lyset brænder – døgnet rundt! Men inden vi når til den historie, er der mange andre at fortælle.

Hovedpersonerne i historien har været: en lokal rådgiver som havde ringe om nogen erfaring med opførelse af vandkraftværker og en russisk/mongolsk entreprenør konstant truet af betalingsstandsning. For ikke at nævne »Højere Magters« involvering i form af usædvanligt regnfulde somre, kolde vintre og her i juli store oversvømmelser.

Alt kunne gå galt, og gjorde det da også, men ikke mere end at det lykkedes med god hjælp fra bevilgende myndigheder (Danida), lokal involvering og en mongolsk rådgiver, der voksede med opgaven. Helt nødvendig for at kunne gennemføre den tekniske del af opgaven har også været Uffe Burup Petersen fra ingeniørfirmaet ISC.

Rejsen til Erdenebulgan

Vores projektområde ligger 650 km nordvest for Ulaanbaatar og bilturen til Erdenebulgan er besværlig og smuk. Det er en lang rejse. 20 timers konstant rygmassage. Indimellem skæver jeg noget til kilometertælleren, synes ikke den flytter sig. Ser på uret, og der er gået en time – sølle 35 km er det blevet til.

Chaufføren spiller ind imellem romantisk og melankolsk mongolsk musik. Emnerne er de velkendte temaer som tro, håb og kærlighed. Men også nationalromantiske hymner til landskabet, hestene og mongolernes uovervindelige grundfæstet i Djengis Kahn myten. Mine forsøg med Mark Knopflers *Sailing to Philadelphia* falder ikke i god smag.

Rejsen er også en odysse gennem den mongolske kultur, som den udspiller sig på landet. Landbefolkningens liv og hele identitet er tæt forbundet med årstidens og deres dyrs cyklus. Årstiderne tvinger nomaderne rundt fra sted til sted på evig udflugt efter de bedste græsnings- og overvintringssteder. Fire gange flytter de typisk.

Dansk udvandring

Guvernøren modtog os, som han plejer, ved kommunegrænsen. Varm

gensynsglæde, noget stort var i vente kunne vi fornemme. Vores overnatningssted ligger et par km uden for byen på »Danskerklippen«. Navnet refererer til historien om en gruppe danske »kolonialister«, der i tyverne drog ud for at finde landbrugsland til danske bønder, der i de svære tider efter 1. verdenskrig ville emigrere. Det er værd at tænke på i disse indvandrerfjendske tider, at vi tidligere i vores egen historie havde behov for at »indvandre« til andre lande og områder på kloden.

Danskerne var i området fra 1923 til 1936. På Danskerklippen ligger nu en turist camp med fem gerer. Det er et herligt sted med god mad af får, fisk og vildt. Lejren ledes af fru Enkhbaatar. En dame der kan mere end sit fadervor. Hun tillægges shamanistiske evner, måske fordi hun kommer fra rensdyrnomaderne, der lever vest for Huvsgul-søen. Shaman eller ej, hun kæler for os, de søde køkkenpiger varter os op, og den skæve Ganbold sørger for brænde og varmt brusebad.

Således godt indkvarteret og beværtet kører vi ud til vandkraftværket. Der møder os den herlige lyd af arbejdende turbiner. Indrømmet, det var stort. Borte var 3 års byggeperiode og til tider store problemer. Turbinerne havde kørt konstant i 4 uger, sat i gang af to kinesiske ingeniører fra *Asia Pacific Power Technology Co. Ltd.*, Hangzhou.

Overalt i byen blev vi mødt med gode blikke, håndtryk, begejstring og historier om, hvordan den månedlange indkøringsperiode var en gratis periode for forbrugerne. Alt hvad elektricitet kunne bruges til kørte 24 timer i døgnet, da der ingen afbrydere var i husene, fordi de hidtil kun havde generator-el til en enkelt time om dagen.

Den store indvielsesdag

Mandag var store indvielses- og festdag. Håndværkere og bygningsarbejdere stod parat med blankpolerede byggehjelme. Et bord med det mongolske og det danske flag var sat op, aimag-guvernøren og hans følge af guldsnore var ankommet, og min tale lå klar i lommen. Nu skulle de altså have tak disse brave folk. Håndværkerne kommer alle fra Ulaanbaatar, men flere hundrede lokale ufaglærte har haft arbejde i byggeperioden. For fleres vedkommende er det første gang, de har fået penge for at arbejde.

I dette højtidelige øjeblik gik det op for mig, at projektet ikke blot gik ud på at planlægge og bygge et vandkraftværk, der kunne levere strøm til forbrugerne. Projektet var

socialt. Beboerne havde diskuteret, planlagt og vedtaget en demokratisk organisationsform, tarifstrukturer, energibesparelser, driftsstrategi og meget mere. Efter disse års involvering kan de klare alt.

Vi fik skrevet under, holdt taler, rost hinanden, alle blev takket. Og turbinehuset blev indviet efter bedste buddhistisk/mongolske tradition ved at slynge hoppemælk på mureværket. Festen fortsatte til ud på aftenen i byens kulturhus.

Godt bænket til højboards, tæt ved scenen i forsamlingshuset, sad vi så, to blege danskere sekunderet af den lokale engelsklærer. Efter et par indledende numre af kvinder i folkedragter og varme støvler tog guvernøren mikrofonen. Fra bagscenen rullede et bord ind med flere effekter. Gaver tænkte jeg. Hvad havde de nu fundet på? Kunne vi ha' dem i kufferten?

Det kunne vi, for efter en kort tale blev vi kaldt på scenen for at modtage den mongolske stats særlige fortjenstmedalje: Djengis Kahn medaljen, som tildeles »en der i særlig grad har bidraget til udviklingen af det mongolske samfund«.

Og så startede festen. Ud med folkedragterne, ind med hammond-

orgel plus lille tæt mand i guldlamelleret jakke. Op med forstærkerne, ikke mere *unplugged*. Nu havde byen strøm og det skulle udnyttes.

Alle 200 var nu på dansegulvet i en mellemting mellem wienervals og finsk tango. Scenen var sat som i en film af den finske instruktør Kaurismaki. Frelserpigen byder »Manden uden fortid« op. Salen bølgede af målrettede dansere med højt løftet arm og et fast greb om partneren. Sveden sprang frem på panden, blev jeg også budt op? Efter et par danse gik det bedre. Jeg fik lært, hvor armen skal være og at efter to skridt til venstre og to til højre svinges damen rundt i én fejende bevægelse. Helt fortrolig blev jeg dog aldrig.

Moderne tider

Tilbage i Ulaanbaatar. Som at komme til en anden verden. Biler, banker og piger med solbriller i håret, lav talje i stramme jeans, konstant med en mobiltelefon til øret. Det er en vanskelig øvelse at skræve over de to livsformer og rumme dem.

Politikerne gør alt for at fastholde Djengis Kahn myten om mongolen som den uovervindelige kriger,

Ø: Guvernøren for Huvsgol Aimag, B. Batchuu, står parat til at modtage »nøglen« til vandkraftværket af projektets leder Finn Tobiesen. Til højre for guvernøren ses T. S. Baasandorj fra 'MCS International', OVE's lokale partner.

M: Før indvielsen gennemgås byggeriet for mangler, som Uffe Burup Petersen noterer ned. Fra venstre ser T. S. Baasandorj, MCS, D. Bekhbat, sekretær for sum-administrationen, sum-guvernør D. Bat-Erdene og den tilsynsførende fra entreprenøren, D. Ganbat, til, mens elingeniør Zurig, nu daglig leder af vandkraftværket, forklarer.

N: Efter faldet gennem turbinerne ledes vandet tilbage i Egiin Gol.

S. 14: 1½ km før turbinerne ledes en del af vandet fra Egiin Gol i en kanal mod turbinehuset. Her ses betonkonstruktionen ved kanalindløbet, som regulerer mængden af vand og leder sedimenter forbi indløbet og tilbage i floden.

det frie liv på stepperne, en maskulin identitet med ridning, jagt og dyrehold. Det er det, Mongoliet er kendt for, og man må lade dem, at de har forstået at *brande* sig i den store verden.

Måske er det denne stædige insisteren, der bidrager til sammenhængskraften og national identitet. Eller også skygger den for et realistisk syn på, hvad der er Mongoliets styrker og muligheder i en global verden. En mulighed den nye generation for længst har taget til sig. En ungdom, der ikke er til »heste«. Opgøret mod myten og den undertrykkelse, der ligger i den, er begyndt. ■

Finn Tobiesen

Finn Tobiesen er afdelingsleder i OVE med ansvar for organisationens internationale aktiviteter i Sydøstasien, Afrika og Mongoliet.

Initiativet til etableringen af vandkraftværket i Erdenebulgan blev taget af Søren Haslund-Christensen og Anders Jungersen i 1996. AJ blev senere dansk konsul til Mongoliet, afgik ved døden i 2005.

Vandkraftværket er tidligere omtalt i Ger 32:26-27, Ger 38:22-24, Ger 42:8-10 og Ger 47:10-11.

Nikolai Przewalski 1839-88

Przewalskis Rejse i Mongoliet og Nordtibet - III

I sommeren 1871 når Przewalski og rejsefæller omsider frem til ekspeditionens foreløbige mål, Ordos, et landområde omsluttet af Den gule Flod mod vest, nord og øst i den sydlige del af Indre Mongol. Området var dengang som nu under kinesisk herredømme. Przewalski beretter levende om de strabadser, der er forbundet med at rejse rundt i de gulte ørkenlandskaber, hvor solens magt er ubønhørlig. Mindet om Chinggís Khan er særdeles levende i disse områder, hvor historie og myte forener sig i en nærmest religiøs tilbedelse af den store panmongolske landsfader og erobrere. I ørkensandet støder de på ruiner af længst glemte byer.

Ordos kaldes hele den Landstrækning, der ligger indenfor den Bue, som den gule Flod slaaer imod Nord; Ordos begrænses altsaa paa de tre Sider af Floden, men støder mod Syd op til Provindserne Schen-si og Gan-su, og her træffe vi atter paa den store kinesiske Mur, som vi først saae ved Kalgan; her som hist danner denne Mur en skarp Adskillelse mellem det egenlige Kina med dets Kultur og bosiddende Liv og Højslettens Ørkener, hvor Befolkningen fører et nomadiserende Hyrdeliv. De største physiske Modsætninger grændse altsaa her tæt op til hinanden; paa den ene Side Kinas varme, frugtbare, rigt, vandede Lavland, der kun gennemkrydses af enkelte mindre Bjergkjæder, og paa den anden Side den kolde, øde Højslette, og denne Forskjel har paatrykt de paagjældende Folkeslag et bestemt Præg, der gjør dem fremmede for hinanden og avler gjensidigt Had. Ligesom Nomadelivet med dets Savn og Rastløshed er uforstaaeligt og foragteligt i Kinesernes Øjne, saaledes ynker Nomaden paa sin Side sine agerdyrkende Naboer for det besværlige Liv, de føre, og priser derimod sin vilde Frihed som Jordens højeste Lykke; deraf ogsaa den store Kontrast i de to Folkeslags Karakter, som gjør, at den arbejdsomme Kineser, der fra umindelige Tider har været i Besiddelse af en forholdsvis

høj Civilisation, altid har afskyet Krigen og anseet den for det højeste Onde, medens derimod den rastløse, vilde Mongol, der ikke havde meget at tabe, stadigt var rede til Angreb og Røvertog.

Efter sin naturlige Beskaffenhed er Ordos en jævn Slette, som kun hist og her ved Randen afbrydes af Bjergstrøg; Jordbunden er sandig eller bestaaer af saltholdigt Ler og egner sig altsaa ikke til Opdyrking; en Undtagelse danner kun selve Chuan-ches eller den gule Flods Dal, og her støder man derfor atter paa en bosiddende Befolkning af Kinesere. Landets Mellemhøjde er 3-4000 Fod, og Ordos danner saaledes i det Hele et Overgangsled mellem Kina og Ørkenen Gobi, fra hvilken sidste det igjen adskilles ved Kjæder, som strække sig Nord og Øst for den gule Flod. Fra det sextende Aarhundredes Slutning er Ordos i Zacharenes Besiddelse, men de underkastede sig snart det

mandschuriske Dynasti og ere saaledes kinesiske Undersaatter. Byer findes der ikke i Ordos.

Efter at vi nu en Gang vare naaede frem til dette Landskab, besluttede vi ikke at tage den korteste Vej tværs igjennem det, saaledes som Huc og hans Ledsager Gabet, men at følge selve Floddalen, der lovede os et rigere Udbytte for vore zoologiske og botaniske Samlinger end Ørkenens Indre, hvortil endnu kom, at vi vilde klare Spørgsmaalet om den gule Flods Forgreninger paa denne Del af dens Løb. Fra Bautu til Dyn-chu tilbagelagde vi saaledes en Strækning paa omtrent 60 Mil langs den mægtige Flod, hvis Brede paa denne Strækning gjennemsnitlig er den samme (1200 danske Fod), dog saaledes, at den naturligvis vexler med Vandstanden. Dybden er meget betydelig, og Floddampere vilde rimeligvis her kunne komme meget bekvemt frem; i det mindste befares Floden paa denne Strækning af me-

get store Barker, som føre Proviant til de kinesiske Tropper, der ere opstillede ved den venstre Flodbred.

Paa hele den Strækning, vi fulgte Chuan-che, danner den ingen Bugter, men flyder med en Fart af 300 Fod i Minuttet hen mellem lave, lerede Bredder, der gjøre Vandet mudret i en ualmindelig Grad og give det den gulgraae Farve, hvoraf Floden har faaet Navn. Langs med Bjergmassen Muni-ulla danner Chuan-che saavel paa højre som paa venstre Bred Forgøninger, der hyppigt naae en Brede af indtil et Par Hundrede Fod, men paa en enkelt Undtagelse nær snart igjen forene sig med Hovedfloden; de Forgøninger derimod, som paa Korte findes afsatte paa Flodens Sydside, Vest for Muni-ulla, existere nu ikke mere paa Grund af Forandringer i Flodens Løb. Hoang-ho (Chuan-che) har nemlig fuldstændigt forladt sin tidligere Seng og løber nu omtrent 6 Mil sydligere; det gamle Flodleje, af Mongolerne kaldet Ulan-chatun, har holdt sig meget godt, og vi fik senere paa vor Tilbagevej fra Ala-schan Lejlighed til at besøge det. Rimeligvis er det ikke saa overmaade længe siden, at denne Forandring er skeet.

Chuan-ches Dal har paa den her beskrevne Strækning en Brede af fire til otte Mil og begrænses mod Nord af In-schan-Bjergene og deres vestlige Fortsættelser, mod Syd derimod af en Strækning Flyvesand, som Mongolerne kalde »Kusuptscha«. Jordsmonnet i Dalen bestaar af opskyllet Ler med et Underlag af fint Sand. Paa Sydsiden af Floden indsnevres Dalen stærkt af Kusuptschas Sandhøje; paa Nordsiden derimod naaer den en ret anseelig Brede, og med faa Undtagelser, nemlig langs selve Bjergmassernes Fod, er den her overalt dyrkelig og tæt overaaet med kinesiske Landsbyer; men ved Muni-ullas vestlige Ende forvandles Dalen paa begge Sider til en Eng, der gjennemskjæres af en-

kelte Bække, ligesom der ogsaa hist og her selv i nogen Afstand fra Floden findes Smaasumpe og Søer.

Fra det Sted, hvor Muni-ulla ophører, forandrer den sydlige Del af Floddalen Karakter, den tidligere frugtbare Lerjord faaer nu en Til sætning af Salt, hyppigt i saa stærk en Grad, at Overfladen har et ganske hvidt Skjær, de tidligere omtalte Bække og Smaasøer forsvinde aldeles, og fra regnet selve Floden kan man ikke opdrive en Draabe Vand i hele Dalen. Med Jordbunden forandrer ogsaa Plantevæksten sig, Engene med deres temmelig afvexlende Flora forsvinde, og Dalen er nu kun bevoxet med Rørgræs og den tidligere nævnte Dyrison (*Lasiagrostis splendens*), der voxer tuevis og her naaer en Højde af sex Fod. Planten er haard som Staaltraad, saa man kun med stor Møje kan afrive en Stængel. Samtidigt bliver Buskadset stadigt højere, bedækker hyppigt betydelige Strækninger og

strækker sig endog helt ned til Floden og over paa den modsatte Bred. Blandt disse Kratvækster er navnlig en Tamarisk-Busk (*Tamarix splendens*) aldeles overvejende; den har hyppigt Omfang som et Træ med en Højde af indtil 18 Fod og en Tykkelse af 3–4 Tommer.

Flyvesandet, der i det tidligere Afsnit af Dalen var to, tre Mil borte fra Floden, nærmer sig nu mere og mere, ja sender endog pletvis smaa Udløbere frem til selve Flodbredden. Som alt fortalt, kalde Mongolerne denne Flyvesands-Strækning »Kusuptscha« eller »Halsbaandet«, en meget betegnende Benævnelse, da Flyvesandet som en skarp begrændset Bræmme af 2 til 10 Mils Brede strækker sig langs Floden i en Længde af omtrent 40 Mil; længere fremme breder Sandet sig ogsaa paa den venstre Bred af Hoangho og dækker hele Ala-schan. Sandet i Kusuptscha danner lave Klitter (i Reglen kun paa et halvt Hundrede

Fod), som alle bestaae af fint, gult Sand, hvis øvre Lag af Vinden føres frem og tilbage fra den ene Side af Klitten til den anden og saa temmeligt ligne Snedriver. Undergrunden derimod bestaaer af Lerjord og afgiver saaledes et Bevis for, at Ordos engang har været en Sø, som blev lagt tør, da den gule Flod brød sig et Løb ud til Havet; Grundene i Søen ere de nuværende Flyvesands-Klitter. Rigtigheden af denne Antagelse styrkes tildels ved Kinesernes historiske Efterretninger, i Følge hvilke der mellem Aarene 3100–2300 f. Kr. fandt store Oversvømmelser Sted i Egnen om den nuværende gule Flod.

Inde imellem Kusuptchas gule Klitter hersker der det fuldstændigste Øde, man ser her ikke Andet end Himmel og Sand; ikke en Plante findes der, og intet andet Dyr end det gulgraae Firben; man hører her ikke en eneste Lyd, ikke engang en Græshoppes Piben, rundt om hersker kun Gravens Tavshed. Det mongolske Sagn fortæller da ogsaa, at denne trøstesløse Ørken engang har været Skuepladsen for de to store Helte, Hesper-Chans og Dschengis-Chans Bedrifter og Kampe mod Kineserne, og at Gud derpaa bød Vinden at tildække Ligene af de talløse slagte Kinesere med Sand, som den førte herhid fra Ørkenen; og endnu den Dag idag, tilføje Mongolerne med overtroisk Frygt, kan man selv midt om Dagen høre de Faldnes Skrig og Stønnen; ogsaa naar Vinden fjerner det løse Sand, kommer der undertiden Sølvkar og andre kostbare Sager til Syne, men Ingen kan hæve Skatten; thi den Forvovne, som udstrækker sin Haand efter samme, rammes strax af Døden.

Dyrelivet er ikke meget stærkt repræsenteret i Hoanghos Dal, og der findes ingen særligt mærkelige Arter. Floden synes heller ikke at være meget rig paa Fisk, i det mindste fangede vi med vort ikke store Net

kun sex Arter i Alt, deriblandt en Malle, Karudser, og to nye Species, maaske to nye Arter af Karpeslægten; med Fiskene trak vi ogsaa nogle Skildpadder op; thi disse Dyr findes i meget stort Antal i den gule Flod.

Efter Dunganernes Hjemsoigning i Aaret 1869 er Befolkningen i Ordos kun meget ringe, og paa de første ti Mil Vest for vort Overfartssted traf vi ikke et eneste Menneske; selv Stierne vare aldeles tilgroede med Græs, og hist og her stødte vi paa en ødelagt Landsby eller Skellet af en Mongol, som var bleven myrdet af Dunganerne, og hvis Lig Ulvene havde sønderrevet.

Vi ville nu igjen optage Gangen i vor afbrudte Fortælling. Efter at være satte over den gule Flod og en Sidearm til samme, opslug vi vor Lejr ved Flodbredden i den Tanke tidligt den næste Morgen at rejse videre; men mod al Forventning maatte vi forblive her i hele fire Dage, da en vedholdende, stærk Regn oplødte den lerede Jord, saa at Kamelerne sank i, samtidigt løb et af vore Dyr bort og blev ikke indfanget før to Dage senere. Under dette nødtvungne Ophold fik vi Besøg af alle forbirejsende Kinesere og Mongoler, som plagede os frygteligt ved deres Paatrængenhed; en Gang forlangte endogsaa nogle kinesiske Soldater, at vi skulde give dem en Flint eller en Revolver, da de i modsat Fald vilde komme

mandstærke igjen og fratage os dem med Magt; men vi jog Pakket bort og truede med at skyde Enhver, hvis de lod sig see igjen.

Endeligt kunde vi da bryde op til Zaidemin-nor, om hvilken Sø vi havde faaet Underretning af Mongolerne; ved dens Bredder, hed det sig, var der Rigdom af Vildt og gode Græsgange, og her vilde vi derfor tilbringe fjorten Dage, for at vore Kameler, som vare udmattede ved de stadige Marscher, kunde udhvile sig, og selv trængte vi ogsaa til Hvile; thi hele Juli var der en saadan Hede, at det næsten var umuligt at rejse, selv om man kun vilde tilbagelægge korte Dagsmarscher. Thermometret viste rigtignok ikke mere end 30° R. i Skyggen, men Solen brændte utaaleligt og ophedede ikke blot Sandet, men ogsaa Lerjorden til 56° R., saa at de stakkels Dyr gik som paa Gløder. Vandet i Floden steg samtidigt til 19° R., i Moradserne og Søerne endog til 26° R. Skjøndt der vel hyppigt faldt Regn, sædvanligt ledsaget af Uvejr, blev Luften dog kun forfrisket et Øjeblik, og næppe var Himlen klar, saa brændte Solen atter, og Heden var saa meget føleligere, som der enten herskede Vindstille eller kun en svag Sydøstvind.

De Forventninger, vi havde sat til Zaidemin-nor, gik fuldstændigt i Opfyldelse; Søen, som egenligt kun er et med Rør, Siv og Sumpplanter overgroet Morads, var tæt befolket med Ænder og Gæs, som tjente os til Føde, paa de nærliggende Græsgange kunde vore Kameler græsse i Mag, og hos de omboende Mongoler kunde vi købe Smør og Mælk i Overflod. Vort Telt havde vi opslaaet ved Bredden af en klar Bæk, som udmunder i Søen, saa at vi havde en udmærket Lejlighed til at bade os, med eet Ord, vi havde her et Standkvarter, hvortil vi hverken før eller senere fandt Mage i hele Mongoliet.

I Nabolaget boede en temmelig tæt kinesisk Befolkning, blandet

med mange Mongolere, som dels leve i Filttelte, dels i kinesiske Lerhytter, uden dog at give sig af med Agerdyrkning. Derimod give de ikke Kineserne noget efter i Retning af Opiums-Rygning. Denne fordærvelige Vane er, som bekendt, frygteligt udbredt i Kina, og skjøndt Loven forbyder det, dyrke Kineserne nu selv Valmuen for at skaffe sig den bedøvende Gift. I Hoanghos Dal saae vi undertiden Valmuen dyrket mellem tæt Siv- og Rørkrat, for at Embedsmændene ikke skulde opdage den; skeer dette, tilintetgøres den forbudte Sæd dog ikke derfor, men Vedkommende lader sig nøje med en passende Pengesum som Bøde for den forbudte Dyrkning. Fra Kina breder Vanen at ryge Opium sig hurtigt til Mongoliet, men har dog endnu ikke naaet det Indre af Landet.

Medens vi opholdt os ved Bækken Tachylga gjorde vi daglige Udflugter, gik paa Jagt og badede os, en Nydelse, som vore Kosakker derimod gav Afkald paa, da de vare bange for Skildpadderne. Mongolerne, som tilskrive dette Dyr en særlig Tryllekraft, idet de henvise til nogle formentlige tibetanske Bogstaver, der findes paa Undersiden af Pantseret, havde nemlig faaet vore Kosakker bildt ind, at Skildpadden suger sig fast til den Badende, og at det eneste Redningsmiddel i saa Fald er at skaffe en hvid Kamel og en hvid Raabuk til Veje; thi naar disse Dyr faae Øje paa Skildpadden, begynde de at skribe, og Skildpadden maa da slippe sit Offer.

Henved halvanden Mil Nord for vor Sø, ikke langt fra den gule Flod, ligger en temmelig betydelig kegleformig Høj, hvor Dschengis-Chans Hustru efter Sagnet ligger begravet.

Mindet om Dschengis-Chan har i det Hele taget holdt sig langt mere levende i Ordos end i nogen anden Del af Mongoliet, i det mindste hørte vi her hyppigst Fortællinger om den store Kriger.

Han selv ligger ifølge Mongolernes Udsagn begravet i et Kloster i det sydlige Ordos.¹⁾ Den store Erobrers Lig er nedlagt i en dobbelt Kiste, den ene af Sølv, den anden af Træ, som staaer under et gult Silketelt midt i Templet; foruden Kisten findes ogsaa her Chanens Vaaben. En Mil derfra ligge tolv af hans nærmeste Slægtninge begravede i et andet, mindre Kloster. Paa sit Dødsleje underrettede Erobreren sine Venner om, at han igjen vilde opstaae fra de Døde, senest om tusinde Aar, men tidligst om otte Hundrede Aar; derfor hviler han ogsaa i sin Kiste, ganske som om han sov, og saaledes forholder det sig ogsaa; thi hver Aften bliver der hensat en stegt Bede eller en Hestesteg til den Døde, og den næste Morgen er den fortæret.

Mongolerne regne, at der er forløbet 650 Aar siden Dschengis-Chans Dødsdag, og at hans forjættede Opstandelse altsaa maa paafølge om 150–350 Aar; men samme Dag, som dette Under gaar for sig, vil der opstaae en ligesaa stor kinesisk Helt fra de Døde, og de To skulde kæmpe med hinanden, men Dschengis-Chan vil sejre og føre sit Folk fra Ordos til Mongolernes Stammeland, Chalcha. Vi kunde ikke faae at vide, hvad det Kloster hedder, hvor Heltens Lig hviler; af ubekjendte Grunde vilde Mongolerne ikke nævne Navnet paa denne Helligdom, hvorhen der aarligt skal valfarte store Skarer af Pilegrimme.

Efter et ti Dages Ophold ved Zaidemin-nor drog vi videre opad Hoanghoflodens Dal og passerede endnu et Par af de ovenfor berørte smaa Tilløb, de Sidste, vi traf paa i Ordos, og naaede derpaa et af Dunganerne ødelagt Kloster, Scharadsu, som engang var et af de største i hele Ordos og husede flere tusinde Lamaer og to, tre Higiner; men nu var der ikke et Menneske tilbage, og Skarer af Klippeduer, Alliker og Svaler byggede Rede i det øde Tempel og de forladte Fanser. De sidste,

der laae udenom Klosteret, vare i Reglen endnu i god Stand, men Hovedtemplet med samt alle de Bygninger, der havde ligget indenfor Ringmuren, vare nedbrændte, og Ler-Gudebilleder laae enten sønderlaaede paa Gulvet eller vare i alt Fald sønderhuggede med Sabler eller gjennemborede af Landser. Paa en uhyre Billedstøtte af Buddha havde Dunganerne saaledes hugget Brystet op i Forventning om at finde Skatte, da Lamaerne hyppigt benyttede deres Gudebilleder til Gjemmested for Temples Kostbarheder. Her, som da overalt, havde det aabenbart været Hensigten at skræmme eller imponere de naive Mongoler, thi mange af Guderne vare fremstillede med de vildeste Ansigter, siddende eller liggende paa Løver, Elefanter, Oxer eller Heste, eller i Færd med at dræbe Djævl, Slinger o. s. v., og Temples Vægge vare prydede med Billeder af samme Slags. »I troe altsaa paa Ler-Guder?« spurgte jeg den Mongol, med hvem jeg besøgte Kloster-Ruinerne. »Vore Guder have kun boet i disse Billeder og ere nu fløjne tilbage til Himlen«, lød Svaret.

Herfra finder man nu ingen Nybyggere mere langs Sydbredden af Hoangho, og kun et Par Gange stødte vi paa smaa mongolske Lejrpladser, hvis Beboere vare beskæftigede med at grave Sødtræ-Rødder.²⁾ Dunganerne, som to Aar før vor Ankomst havde hærget Ordos, havde lagt Alting øde. Iøvrigt havde den kinesiske bosiddende Befolkning aldrig været synderligt talrig paa den gule Flods Sydside, da Dalen her betydeligt indsnevres af Kusuptschas Flyvesand, og Jordbunden derhos er saltagtig og bedækket af Tamarisk- og Pilekrat. I disse Smaakrat stødte vi paa en mærkelig Fremtoning, nemlig forvildet Hornkvæg. Vi havde allerede tidligere hørt Mongolerne fortælle Anledningen til disse Hjordes Fremkomst.

Før Dunganernes Indfald ejede Ordos-Mongolerne meget store Hjorde. Da nu Fjenden trængte ind i Landet fra Sydvest og skaanselsløst ødelagde Alt paa sin Vej, maatte mange Indbyggere forlade alt, hvad de ejede, for blot at redde Livet, og deres Hjorde, som bleve tilbage, bleve snart i den Grad forvildede, at Røverne ikke kunde indfange dem for at drive dem bort med sig. Dyrene leve nu, flere Tusinde Stykker i Tallet, fuldstændigt vilde, idet de drive om i smaa Flokke langs den gule Flod, hvor de finde Græs i Mængde, og det er mærkeligt, hvor hurtigt dette saa klutede Dyr har antaget alle et vildt Dyrs Sædvaner. Om Dagen holde de sig skjulte i Krattet, som de først forlade ved Dæmringen for at græsse hele Natten igjennem; men opdage eller spore de et Menneske, tager hele Flokken ilsomt Flugten, og navnlig udmærke de yngre Dyr; som ere fødte i vild Tilstand, sig ved deres Skyhed og Hurtighed. Jagten paa det forvildede Hornkvæg er temmelig vanskelig, og under hele vort Ophold i Ordos lykkedes det os ikke at fælde mere end fire Tyre. Mongolerne jage aldeles ikke Kvæget, dels fordi de endnu ere bange for at komme til Ordos, dels fordi deres Vaaben ere for slette; om Vinteren maatte man kunne fælde en Mængde af dem ved at anstille regelmæssige Klapjagter, og i Tidens Løb ville de ogsaa uden Tvivl enten blive indfangede igjen eller udryddede; thi her findes ikke saadanne uhyre store Stepper som i Sydamerika, hvor talløse Hjorde nedstamme fra enkelte Individuer, der ere løbne bort fra de spanske Kolonister. Mongolerne fortalte os, at der ogsaa havde været forvildede Faar, men de vare snart blevne udryddede af Ulvene; forvildede Kameler findes ligesaa, men i ringe Tal i Ordos, og det lykkedes os selv at fange en saadan.

Jagten paa de vilde Tyre og Tørringen af de fældede Dyrs Kjød

tvang os til at blive otte hele Dage paa et og samme Sted; men til Gjengjæld vare vi nu ogsaa forsynede for lang Tid og kunde drage hurtigt fremad, saa meget mere som den sparsomme Flora og Fauna i Floddalen ikke frembød synderlig Interesse. Den 31te August gave vi os altsaa atter paa Vejen, og nogle Dage senere stødte vi paa Ruinerne af en gammel Stad fra Dschen-gis-Chans Tid. Disse historiske Ruiner ligge midt i Flyvesands-Strækningen, omtrent fire Mil fra den gule Flod, fra hvis Bredder de ere synlige. Efter Mongolernes Udsagn har det været en meget stor, befæstet Stad; hver Side af de kvadratiske Mure var omtrent 1 Mil lang og med en Højde af 45 Fod; og

i det Indre fandtes Brønde paa 300 Fods Dybde. Nu er Alt begravet af Sand paa Murene nær, som hist og her endnu ere godt vedligeholdte. Vi hørte ingen særlige Legender om denne Stad; Mongolerne fortalte kun, at den var bygget paa Dschengis-Chans Bud.

Heden, som atter var tagen til med September Maanedes Begyndelse, voldte os mange Plager. Skjøndt vi altid stod op ved Morgengry, gik dog mindst et Par Timer med til at indpakke vore Sager, belæsse Kamelerne og navnlig til at lave og drikke Theen, uden hvilken Mongolen eller Kosakkerne for Intet i Verden vilde bryde op. Saaledes kunde vi først begive os paa Vejen, naar Solen alt stod temmelig

højt paa den skyfrie Himmel, og kun sjældent rørte sig et Vindpust. Marschordenen var stadigt den samme. Jeg og min Ledsager red forud, optog Vejen og skjød de Fugle, som kom os paa Skud; de belæssede Kameler fulgte i Række bag os, en af Kosakkerne red forud og førte det første Dyr ved Linen, den anden Kosak og Mongolen sluttede Toget. Saaledes marscherede vi sædvanlig to eller tre Timer i den kølige Morgen; men efterhaanden som Solen kommer højt op, begynder den at brænde utaaleligt, Heden kastes tilbage fra den glødende Ørken som fra en Ovn, Gangen bliver meget besværlig, man føler Hovedpine og Svimmelhed, Sveden strømmer ned ad En, og man føler

sig fuldstændigt afkræftet. Dyrene lide i ikke mindre Grad, Kamelerne gaae med aabent Gab og ere saa gjennemsvedte, som om de vare overøste med Vand, ja selv vor utrættelige Faust gaaer nu kun i Skridt med hængende Øren og Hale. Kosakkerne, som ellers ere utrættelige til at synge, ere blevne stumme, og hele Karavanen slæber sig i Tavshed og Fod for Fod fremad, som om den Ene ikke vovede at lade den Anden mærke, hvor nedtrykt han er.

Naar Lykken er os god, og vi undervejs støde paa en mongolsk Jurte eller en kinesisk Fanse, styrte vi derhen i fuldt Løb, for at drikke, væde Hovedet og Huen, og vande Hestene og Hunden; thi de ophedede Kameler maa man ikke give Vand. Dog denne Forfriskning varer ikke længe; en halv Times Tid senere er man ligesaa ophedet og tørstig som før.

Endelig bliver det Middag, og man maa tænke paa at gjøre Holdt. Vi naae en Brønd, udsee os en Plads til Teltet og give os derpaa i Færd med Kamelerne for at faae dem til at lægge sig, saa at vi kunne befrie dem for deres Byrde, og da Dyrene veed, hvad det drejer sig om, gaaer dette hurtigt fra Haanden. Da det er saa varmt, tør vi dog ikke vande Kamelerne, strax efter at have aflæst dem, og heller ikke drive dem paa Græs; de maae først afkøles et Par Timers Tid, og imidlertid give vi os til at slaae Teltet op, det mest Nødvendige bringes derind, og et Filttæppe, der tjener til Leje, udbredes i Midten. Er dette besørget, maa der samles Argal, for at vi kunne koge The, som er vor sædvanlige Drik, især naar Vandet er slet. Medens Middagsmaden – som oftest Hare eller Agerhøns-Suppe – bliver lavet, ordne jeg og min Rejsefælle de indsamlede Planter, udstoppe Fugle eller benytte et gunstigt Øjeblik til at overføre vore Optagelser paa Kortet; men i beboede Egne blive vi

jævnligt forstyrrede i vort Arbejde af Mongolerne fra de nærliggende Jurter; de plage os saa længe med alle mulige Spørgsmaal og Bønner, at vi tilsidst maae jage dem paa Døren.

To Timer efter vor Ankomst til Lejrpladsen er Middagsmaden færdig, og vi give os til Værket med sand Ulvehunger. Serveringen er meget simpel og passer til Forholdene; Laaget til vor Suppekjedel tjener til Fad, vore Træ-Thekopper maa erstatte Manglen af Tallerkener, og vore Fingre ere gode Gafler; Bordduge og Servietter ere en ukjendt Luxus. Efter Maaltidet gjøre vi Udflugter og gaee paa Jagt, medens Kosakkerne og Mongolerne efter Tur vogte Kamelerne.

Imidlertid er det blevet Aften, det udsukkede Baal tændes igjen, der koges Grød og The, Hestene og Kamelerne drives hen i Nærheden af Teltene, hvor de tøjres, og de sidste maae lægge sig ned ved Siden af Bagagen. Dagens Hede er vegen for den friske Aftenkølighed, vi aande lettere i den friske Luft, og udmattede af Dagens Anstrængelser sove vi roligt ind.

Under et saadant Rast brast et Stykke af den stejle Brink under Fødderne paa Hr. Pylzows Hest, som derved styrtede i Floden og druknede. Dette var et føleligt Tab for os, thi da vi ikke kunde faae nogen anden Hest til Kjøbs, maatte min Rejsefælle for Fremtiden ride paa en Kamel. Vor Mongol Dschylschiga var Skyld i dette Tab, thi i Stedet for at vogte Dyrene havde han lagt sig til at sove. I det Hele taget havde vi mange Bryderier med denne kinesiserede Mongol; han var umaadeligt doven, trættedes uophørligt med vore Kosakker, ja søgte endog at vise sig opsætsig mod mig og min Kammerat, hvilket Sidste dog kun indbragte ham en følelig Paamindelse; men det Værste var, at Fyren havde en skjult, smitsom Sygdom, hvilket han fortav for

os, til vi naaede den ubeboede Del af Ordos og ikke mere kunde jage ham bort. Og nu havde vi spist med ham af samme Fad og levet med ham under samme Telt! Dette var frygteligere end alle de Røvere, hvormed Beboerne skræmmede os; først ved vor Ankomst til Dyn-chu kunde vi blive af med ham.

Omtrent ti Mil fra den nysnævnte By trækker Flyvesandsbæltet sig over paa Nordsiden af Floden, medens den modsatte Bred, som vi fulgte, bliver yderligere ufrugtbar. I Stedet for Flyvesandet fremtræde nu lave Bakker, der lidt efter lidt højne sig til et klippefuldt Bjergstrøg, Arbus-ula, som ligger lige overfor Dyn-chu. Endnu lidt længere fremme nærmer denne Kjæde sig stærkt til Floden, og paa den modsatte Side hæve sig Ala-schans mægtige Bjerge. En af Fjeldtoppene i Arbus-ula er flad som et Bord og skal efter en mongolsk Legende have tjent Dchengis-Chans Smed til Ambolt. Samme Smed var saa usædvanlig høj, at selv naar han sad ned, ragede han op over det Fjeld, paa hvilket han smedede Hesteskoene til Chanens Ganger.

Den 14de September naaede vi Dyn-chu, der ligger paa den vestlige Bred af den store Flod, som vi her atter maatte sætte over for at kunne fortsætte vor Rejse til Ala-schan. Staden er ikke synderligt stor og var derhos fuldstændigt ødelagt af Dunganerne; blot Ringmuren var i Behold, skjøndt den var saare skrøbelig, thi den er opført af Leer, saa at et Slag af en ordentlig Knippel skulde synes tilstrækkelig til at bryde Breche paa et hvilket som helst Punkt. Dyn-chu havde ingen anden Befolkning end Garnisonen, som oprindeligt bestod af tusinde Mand, men nu var over Halvdelen deserteret.

I Dyn-chu maatte Przewalski gjen-nemgaae den samme Skjærsild som

i Bautu, med den Tilføjelse, at den kommanderende Mandarin fandt Lejligheden gunstig til at afpresse den Rejsende en dobbeltløbet Lankaster Bøsse, et Par riflede Pistoler, en Revolver, en Dolk, et Par Krudthorn o. s. v., hvilket Rov dog senere antog Karakteren af et Slags Tvangssalg. Først efter disse Udpresninger fik Przewalski sit Pas udleveret, saa at han kunde fortsætte Rejsen. ■

Nikolai M. Przewalski

Fodnoter

1) Denne Beretning stemmer ikke med Historien; thi da Dschengis-Chan var død 1227 e. Kr. i Nærheden af Byen Nin-sja, blev Liget bragt til det Nordlige af hans Rige og begravet i Nærheden af Tolys og Keruluns Kilder.

2) Denne Plante (*Glycyrrhiza uralensis*), som af Kineserne kaldes So eller Sogo, er forsynet med en meget lang og tyk Rod som efter Sigende fortrinvis sendes til Syd-kina, hvor man tilbereder en særlig, kølende Drik af den.

Billedtekster

S. 17: Et mongolsk gudebillede.

S. 18: Mongolsk infanterist (efter et fotografi tilhørende baron Osten-Sacken).

S. 20-21: Mongolsk »jurte« eller ger.

Redaktionelt

Forlægget for dette afsnit i serien er tidsskriftet: *Fra alle Lande. Et Maanedsskrift for nyere Rejsebeskrivelser, for Skildringer af Lande og Folkeslag, af Dyre- og Planteliv etc.*, 2. række, 2. del, s. 157-172 ved F. C. Granzow. Udgiver L. Zinck. København 1877, Fr. Wøldikes Forlag. Den originale titel og ortografi er bibeholdt.

Træsnittene er gengivet fra den autoriserede tyske udgave, der har været forlægget for den danske oversættelse. I øvrigt henvises til kortet i Ger 57/58 s. 31.

Sne- leoparden truet

Verdensnaturfonden (WWF) i Mongoliet har erklæret den mongolske sneleopard og den mongolske saiga-antilope for landets mest truede pattedyr. Argali-fåret og den sibiriske stenbuk er også i farezonen.

»Det er der mange grunde til. Blandt andet spiller klimaændringerne en rolle, men det er ikke det største problem«, siger direktøren for konservatorerne, N. Batnasan. Han peger især på den illegale jagt, konkurrencen om føde og vand, steppe- og skovbrande, barske vintrere og tørke.

Andre arter er også truede, og Batnasan siger, at forsøgene på at forøge bestandene af sneleoparder og saigaer vil få en afsmittende virkning på de andre arter.

Manglen på personale og penge betyder, at myndighederne ikke har mulighed for at kontrollere krybskytteriet. Omfanget af ulovlig indfangning og trofæjagt på sneleoparden og argalien er taget til. Han tilføjer, at både den lokale og den kinesiske efterspørgsel efter udvalgte dele af dyrene til brug i den traditionelle medicin er stigende. Der foregår en omfattende handel med skeletdele fra sneleoparden, bjørnelapper og galdeblærer samt saigahorn. Der foregår også en ukontrolleret jagt med automatvåben på den mongolske antilope og den sorthalerede gazelle efter kødet og skindet.

»Lovgivningen er god nok, men håndhævelsen er svag«, siger Batnasan. Han fortsætter med at sige, at

WWF har bistået med at forhindre krybskytteriet, og at organisationen i samarbejde med lokale har udført et projekt til bevaring af sneleoparden i 1997. WWF Mongoliet hævdede, at det var vigtigt at straffe krybskytterne, men at smuthuller i lovgivningen gjorde det muligt for dem at undslippe, mens sagerne blev undersøgt.

Mongoliets overgang til markedsøkonomi og befolkningstilvæksten har ifølge WWF øget presset på naturressourcerne. Antallet af husdyr steg fra 25 mio. i 1990 til 30 mio. i 2000. Det førte til overgræsning og en forøget konkurrence med den vilde fauna om adgang til græsgange og vand.

Regeringen er ved at iværksætte et bredt anlagt bevarings- og udviklingsprogram. I 1998 var udbredelsen af saiga-antilopen kun 30% i forhold til bestanden i 1930'erne. I årene 1998-2002 gennemførte WWF og biologer fra videnskabsakademiet et projekt til fordel for de sidste saigaer i naturreservatet Sharga-Mankhan. Her foretog man en overvågning ved forskellige årstider, og der blev etableret et netværk af betjente og udført mindre projekter sammen med de lokale.

Efter nogle år var bestanden og udbredelsen af saigaen forøget betragteligt. I 2003 anslog biologer bestanden af saigaer i reservatet og i Khuisiin Gobi og den nærvæd beliggende nationalpark, Khar Us Lake, til 5.000 dyr – det højeste antal siden 1970'erne.

Resultatet blev opnået som en følge af bedre vejr- og græsningsmuligheder, en bedre kontrol med krybskytteriet og et mindre pres på græsgangene grundet et mindre husdyrhold. Imidlertid viser de nyeste tal et drastisk fald i antallet af dyr, som nu er nået ned på et anslået antal af 800 saigaer, et fald på 80%. Biologerne mener, at det hovedsageligt skyldes et mere omfattende krybskytteri og handel med saigahorn. Dertil kommer *zud*, tørre somre og kolde, snedækkede vintergræsgange.

At saigaen er på kanten af udryddelse har rejst en omfattende international opmærksomhed. I foråret 2004 hævdede IUCN (*The World Conservation Union*) saigaens status fra *vulnerable* til *endangered*.

Den illegale jagt på vilde dyr er steget dramatisk gennem de sidste 10 år. De mest eftertragtede dyr er moskushjort, elg, vildsvin, eger og murmeldyr. Bestanden af elg er faldet drastisk på grund af den ulovlige jagt på gevire, haler og kropsdele, som opkøbere erhverver til lave priser. De rige dyrker i stadig større omfang jagten som en sport.

Bestandene af kronhjorte, moskushjorte, eger, rådyr og mongolske gazeller er også for nedadgående på grund af steppe- og skovbrande, der for det meste skyldes menneskelig letsindighed.

Det anslås, at bestanden af den baktriske kamel nu er nede på under 800 vilde dyr i Kina og Mongoliet. I 1993 fandt en ekspedition til kerneområdet for den vilde kamel ikke mere end 400 dyr, en voldsom tilbagegang fra den forrige tælling.

Blandt andre truede ørkendyr er gobibjørnen og *houbara*-trappen; den mongolske stør menes at være så nær sin udryddelse, at den formentlig ikke vil overleve. ■

Christine Brookes
The Mongol Messenger
50(752):6 – 14.12.05

Den stille pest

I de 27 år jeg har rejst i Mongoliet, har jeg glædet mig over mongolernes 1,5 mio. km² uspolerede natur. Man er tæt på at tro, at det er løgn, men det er det ikke. De er der – ulvene, vildkamelerne, sneleoparderne og alle de andre dyrearter med næsten fabelagtig status.

Mongolerne er der også, selvom der er langt imellem dem. De har i mit hoved også en næsten fabelagtig status. De lever næsten, som de altid har gjort, og i en rytme, der får det til at se ud, som om de har styr på alt – selv på tiden. De ser sunde og raske ud, og de lever jo også et liv, som ingen nok så økologisk tændt dansker ville komme bare i nærheden af.

Jeg husker også Ulaanbaatar som en i 80'erne måske lidt stillestående og småkedelig by på omkring 500.000 mennesker. Jeg plejede at joke med, at jeg på ethvert tidspunkt i døgnet kunne stå på hovedgadens fortovej, lukke øjnene, krydse gaden og med 99,99% sikkerhed komme helskindet over.

Men det er gået stærkt i de senere år. Ulaanbaatar hedder efterhånden UB, og selv om byen dybest set ligger dér, hvor kragerne vender, så har den også karakter af et buldrende centrum, som næsten aldrig står stille. UB er lig med initiativ og forandring, håb og forventninger, støj og kaos, grådighed og fortvivlelse.

Nu bor flertallet af de 2,5 mio. mongoler i Ulaanbaatar, og der kommer stadig flere til. Den gik

ikke før murens fald. Dengang blev man afvist ved byporten og sendt tilbage til, hvor man kom fra – og det var ikke uden alvorlige reprimander og ridser i lakken. Nu er der fri adgang – på godt og ondt.

Indvandringen sker til Ulaanbaatars ger-kvarterer, der lider af vokseværk. De fattige på landet pakker teltet sammen og stiller det op i de nye ger-kvarterer uden for Ulaanbaatars centrum. Her ligger der en bombe og tikker, som efterhånden er et dagligt tema mellem Ulaanbaatars beboere.

Det økologiske Mongoliet har fået en hovedstad, der står alle rekorder i luftforurening. Man bliver beskidt både udvendigt og indvendigt ved at opholde sig i UB. Forureningen er både til at se og lugte. I dele af byen kører man om aftenen i tåge og ser absolut ikke andet end andre billygter – og tåge. Da jeg første aften skulle i seng, nævnte jeg for min værtinde Tunga, at soveværelset lugtede, som om der var brand et eller andet sted. Det var der ikke, og den ulidelige vinterstank af

brand var bare *the state of affairs* i UB 2006.

UB's eksperter vurderer, at luftforureningen for 90% vedkommende skyldes de nye ger-kvarterer, hvor der stoppes i bedste fald kul i ovnen – i værste fald *you name it* – bare det kan brænde.

Mongolerne kalder det »den stille pest«. Helt stille går det nu ikke af, for udbredelsen af astma og bronkitis har været i voldsom stigning, og det mongolske sundhedsvæsen gør opmærksom på de gruppeopvækkende, langsigtede virkninger for bybefolkningens sundhedstilstand.

Her står vi med bare én af al forandrings mange modsætninger, og her hjælper det ikke bare at skælde ud, for i den mongolske vinter skal der noget i ovnen hos en lille million ger-beboere i UB, og det er *ikke* tørret dyregødning, som ellers anvendes overalt på landet.

Med de nye demokratiske rettigheder og de markeds-mæssige betingelser kan man ikke bare bede de fattige om at rejse hjem på landet igen, og det er helt uden for enhver

realisme at installere den lille million nye byboere i moderne lejligheder med opvarmning fra de centrale kraftværker.

Det man diskuterer er forbedring af afbrændingen i ger-kvartererne, f.eks. ovne og brændsel med renere forbrænding. UB's borgmester har lovet en løsning på luftforureningen i 2007. En slags briketter som afløsning for kul er hans bud på problemet. Han giver desuden løfte om 10.000 nye boliger om året i de næste 4 år.

Man kan da kun ønske ham og Ulaanbaatars beboere alt muligt held med projektet og løfterne, men man kunne måske frygte, at der skal mere til, hvis det for alvor skal batte noget.

Sådan er det – udvikling på godt og ondt – og der *er* ikke andre løsninger end det lange, seje træk. Måske er det endda positivt, at noma-deerhvervet udtyndes lidt, så steppen ikke bliver overgræsset, som det har været tilfældet i en årrække.

Der skal så skaffes beskæftigelse og boliger til de fattige, og der skal være råd til at udvikle Ulaanbaatar efter en lidt mindre kaotisk og mere langsigtet planlægning. Det er her det lange, seje træk kommer ind. ■

Leif F. Petersen

Ild-Grisens år

18. februar 2007 – 6. februar 2008

Østens nytår falder som regel på anden nymåne efter vintersolhverv. Østens nytår vil derfor falde i slutningen af januar eller begyndelsen af februar. Østens kalendersystem med en cyklus på 60 år dannes af en kombination af 12 dyr (rotte, okse, tiger, hare, drage, slange, hest, får, abe, hane, hund, vildsvin) og 5 elementer (metal, vand, træ, ild, jord). I tabellen side 29 kan du finde dit dyreår.

Østens månekalender blev startet i år 2637 før vor tidsregning af kejser Huang Ti. For hver 60 år går der en cyklus, som hver består af 5 enheder med 12 dyreår. En enhed starter med Rottens år og slutter med Grisens år. Vi befinder os midt i den 78. cyklus, som startede med år 1984 og går til 2044.

Hvad der i almindelighed vil ske for alle i Grisens år

I det store og hele er Grisens år et roligt år uden tegn på de helt store ændringer i det politiske landskab. Konfrontationer og større konflikter vil kunne undgås. Grisens år er meget forskelligt fra Hundens år, som var et sammenholdets og nøgternhedens år. Grisens år er et godt år til at øge sin indtjening. Der vil blive råd til det meste, også til hus og hjem. Grisens år er et godt år for at gøre noget for hjemmet. Køb for eksempel en vaskemaskine, en dybfryser eller en ny bil. Overflod synes at være tilstede overalt. Ytrings-

friheden er inde i en gunstig periode. I Grisens år vil morskab og hårdt arbejde gå hånd i hånd. Med sømmet i bund vil man for alvor kunne se resultater.

Internationalt kan der ventes en fredelig periode, hvor regeringer vil være mere optaget af egne problemer end at blande sig i andres. Stormagter, der overvejer at trække sig tilbage fra områder, de har besat, vil se, at forhandlinger, der afsluttes, og traktater, der indgås i denne periode, vil føre til en gnidningsløs og fredelig magtoverdragelse.

Grisens år er det sidste i dyrecyklussen, derfor er det sådan at projekter, der skal afsluttes i Grisens år, men som ikke bliver det, kan vise sig næsten umulige af fuldføre og afslutte. I forretningslivet er det ikke noget godt tidspunkt for udvidelser.

Økonomien: Den der ikke passer på, hvad man surt har samlet sammen, kan let tabe en stor del af det.

Kærligheden: Grisens år anses for at være det bedste år til at tage sig af familieanliggender, og derfor det ideelle tidspunkt for familiesammenkomster og fester. For den, der går i giftetanker, er det et fantastisk år at gifte sig, stifte familie og sætte bo. For den, der allerede har været gift og det mislykkedes, er det et godt år til at gøre et nyt forsøg. De, der ikke mener det alvorligt, bør klart give udtryk for en sådan holdning, da deres hensigter ellers kan blive misforstået. I Grisens år vil alle opleve megen romantik.

Hvad der i særdeleshed vil ske for den, der er født i:

Rottens år (mus)

1900, 1912, 1924, 1936, 1948
1960, 1972, 1984, 1996, 2008

Tendens: En overgangsperiode

Familie og venner vil forvente meget af dig, både målt i tid og penge. Hvis Rotten ikke passer på, kan den let pådrage sig en alvorlig sygdom. Det vil være årsag til at miste penge og muligheder. Vær rask og pas på, hvad der er. Der er ingen problemer med at få planer godkendt, men umuligt af få hjælp fra andre, og økonomien er alt andet end god.

Økonomien: Ingen videre fremgang, men et godt år til at konsolidere, hvad Rotten allerede har. Spekulationer bør undgås.

Kærligheden: Der er megen selskabelighed. Der viser sig gode muligheder på det romantiske område.

Oksens år (tyr, ko, bøffel)

1901, 1913, 1925, 1937, 1949
1961, 1973, 1985, 1997, 2009

Tendens: Et travlt og gunstigt år med store muligheder

Der sker ikke mange dramatiske forandringer, men status quo forbedres betydeligt. Oksen ser resultater fra sin tidligere indsats, og den

vil knytte værdifulde kontakter til hjælp fremover. Der kan komme adskillige personlige gevinster. Oksen er god til at se muligheder og til at løse problemer, inden de bliver truende. Oksen kommer ikke til at rejse meget, dog er der udsigt til succes på en række områder.

Økonomien: Kun beskedne udsigter for forretningsanliggender.

Kærligheden: En del små ubetydelige familieproblemer forstyrrer idyllen sidst på året.

Tigerens år

1902, 1914, 1926, 1938, 1950
1962, 1974, 1986, 1998, 2010

Tendens: Blandede udsigter med visse forbedringer, men adskillige faresignaler

Generelt har Tigeren heldet med sig, men der er også problemer, for eksempel kan der være en truende mulighed for en retssag. Med hensyn til rejser er faresignalerne meget tydelige.

Økonomien: Der er gode udsigter for forretningsanliggender, og det er et godt år for spekulationer. Tigeren må lære at være mere forsigtig og behersket med sit pengeforbrug. Det vil være klogt at sætte reserver til side til senere. Tigeren vil have mange penge i hænderne dette år. Nogle kan være lette penge, men vær forsigtig med projekter som kræver stort indhug af dine resurser. Vær især kritisk overfor nye forbindelser, som lokker med store fortjener.

Kærligheden: Det går kun jævnt godt med romantikken. Der synes at være modgang i forbindelse med familien.

Harens år (kanin, kat)

1903, 1915, 1927, 1939, 1951
1963, 1975, 1987, 1999, 2011

Tendens: Blandet år, men ganske behageligt

Livet ser lyst ud. Haren vil få gjort de ting, den skal. Pas dog på ikke at give for mange tomme løfter. Det kan give slemme bagslag. Året byder på spændende udfordringer, grib dem, Haren vil ikke fortryde det. Harer, som interesserer sig for kunst, vil være yderst kreative, og musikere og kunstnere kan vente større forståelse for deres arbejde.

Økonomien: Økonomisk ser det mindre opmuntrende ud. Kun sløjt går det med forretningerne. Efter som heldet ikke er særlig stort, er det ikke et godt år for spekulationer.

Kærligheden: Familielivet vil lægge beslag på en stor del af Harens opmærksomhed dette år af de bedst tænkelige grunde. De Harer, der gifter sig i dette år, vil få store familier. De Harer, der gerne vil giftes, har udsigt til at kunne gøre det inden længe.

Dragens år

1904, 1916, 1928, 1940, 1952
1964, 1976, 1988, 2000, 2012

Tendens: Et godt år

Dragen vil føle at alt er på vej tilbage til det vante, og lykken tilsmiler den. Efter et dårligt Hundens år kan Dragen igen tage den med ro og ånde lettet op. Der er resultater i sigte, Dragen længe har længtes efter. Den fortjener det, for den har arbejdet hårdt for sagen. Dragen vil komme på en lang rejse i dette år, måske med familien. Der kan blive truffet beslutninger om forbedring af hjemmet, men udsigterne for iværksættelse er dårlige.

Økonomien: Der vil komme få større problemer.

Kærligheden: Der er masser af muligheder for selskabelighed, men desværre kan der opstå konflikter med bekendte, latterlige skænderier og smålig jalousi. Dette kommer i

vejen for romantikken, og der er udsigt til kærestesorger.

Slangens år

1905, 1917, 1929, 1941, 1953
1965, 1977, 1989, 2001, 2013

Tendens: Et hektisk og blandet år

Der er mange omvæltninger, konflikter og forskrækkelser for Slangen i dette år. Der er forhindringer for fremskridt. Slangen kommer ud for modstand, hvorhen i verden den vender sig. Slangen vil gøre alt for at beholde, hvad den har skabt. Et dårligt år for retssager, så de bør undgås. Rejser må også frarådes. Til gengæld er der gode udsigter for kunstnerisk aktivitet.

Økonomien: Året præges af overdreven brug af penge. Slangen sløser penge på ting, der skal gøre livet lettere, men der er fare for store overskridelser af budgettet. Slangen ønsker luksus omkring sig. Det er helt i orden, men glem ikke at det koster. Slangen plejer at være fornuftig, men ikke dette år.

Kærligheden: Kærligheden er hektisk og præges af trang til løssluppen frihed. Slangen har tendens til overdrivelse, især for at afprøve andres reaktioner. Slangen har svært ved at stoppe i tide, det kan give konflikter. I forbindelse med familien kan der opstå alvorlige problemer.

Hestens år

1906, 1918, 1930, 1942, 1954
1966, 1978, 1990, 2002, 2014

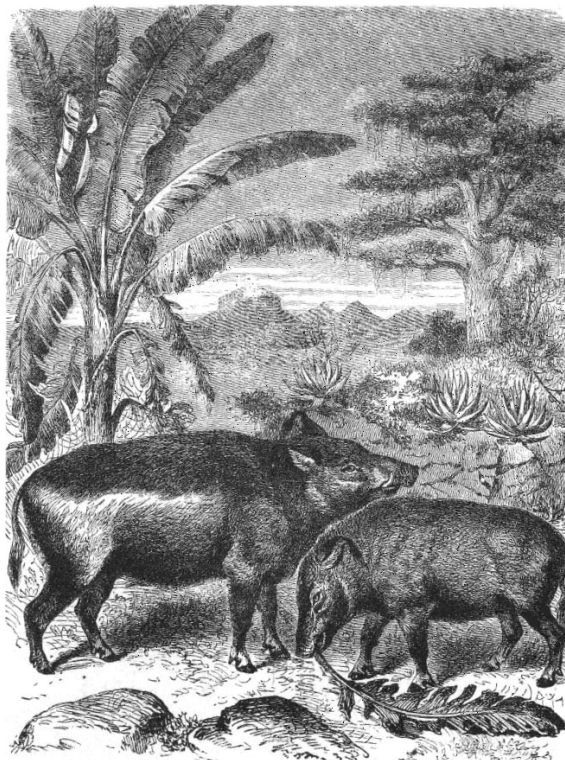
Tendens: Et meget jævnt år med få gevinster og få bekymringer

Det første halve år kan blive rodet, især på jobbet. Her vil Hestens forventninger være helt urealistiske, og den har store tanker, men forstår ikke at bruge dem i praksis. Hesten bliver skuffet og føler, at den løber hovedet ind i en mur og bliver uret-

færdigt behandlet. Det nytter ikke at skubbe ansvaret over på andre. Hesten må selv løse problemerne og undlade meningsløse konflikter med sine overordnede. Man kan gå videre med nye projekter som planlagt, hvilket skulle føre til positive resultater både arbejds-mæssigt og privat.

Økonomien: Der kan blive boligproblemer med udgifter til reparation eller flytning.

Kærligheden: Stemningen i hjemmet er påvirket af urolighederne på arbejdet, som Hesten har svær ved at give slip på. Senere på året lykkes det Hesten at få det bedste ud af livet og få gennemført de nødvendige forandringer. Hold øje med helbredet og undgå små irriterende plager.

Fårets år (ged)

1907, 1919, 1931, 1943, 1955
1967, 1979, 1991, 2003, 2015

Tendens: Et godt år

Fåret får grobund for sine ideer, når det gælder arbejdet. Det ser de fine resultater af tidligere indsats. Det kan være forfremmelse eller anden påskønnelse af dets indsats. Det giver større opbakning og tingene vil gå bedre. Fåret ønsker at prøve nye sider af sig selv, og det opdager, at det kan mere end det selv troede. Det overrasker sine omgivelser med fremsynede ideer, og det tager nye initiativer. Der er udsigt til mange korte rejser.

Økonomien: Der sker et pænt op-sving i økonomien.

Kærligheden: Kærlighedslivet vil være roligt og behageligt. Der kan forventes familieførøgelse enten ved fødsel eller ægteskab, højst sandsynlig begge dele.

Abens år

1908, 1920, 1932, 1944, 1956
1968, 1980, 1992, 2004, 2016

Tendens: Et aktivt og slidsomt år

Aben er fyldt med energi og gode ideer. Den har stor friheds- og oplevelsestrang. Den er frimodig og direkte i sin adfærd. Tiden egner sig til selvstændige projekter og at gå egne veje. Undgå konflikter. Aben får tingene til at ske omkring sig. Man ser velvilligt på dens ideer, men Aben bliver let for skrāsikker og derfor uforsigtig.

Økonomien: Økonomien vil være god, og for forretningsfolk vil det gå godt.

Kærligheden: Samarbejde er nøgleordet. Tiden er god til at komme til enighed med sin elskede. Det vil også være en god tid til at bringe orden i hjemmet. En lille forandring kan bringe Aben lykke og held. Vær kreativ.

Hanens år

1909, 1921, 1933, 1945,
1957 1969, 1981, 1993,
2005, 2017

Tendens: Livligt år med positive oplevelser

Året bliver bedre for Hanen end det forgangne. Hanen er i dette år mere åben og tolerant med et godt overblik. Hanen kan være provokerende og rastløs og handler måske lidt for uigennemtænkt og impulsivt. Hanen føler sig stresset og handler iblandt mod sin egen overbevisning. Karrieresigter bliver bedre, hvilket giver Hanen større selvtillid.

Økonomien: Hanen får det, som den vil på sit arbejde, ikke kun på det område, hvor den virkelig gør det godt. Tag vare på det, Hanen har tjent på det seneste.

Kærligheden: I familien bliver forholdet bedre, og gamle konflikter løses. Dog kan der opstå problemer med boligen. Der bliver en del selskabelighed og romantik, til gengæld bliver andre gode aktiviteter forsømt. Følelseslivet er præget af humørsvingninger. Hanen kan være lunefuld og krævende uden at ville yde noget selv. Få styr på humørsvingningerne og undgå mange unødige misforståelser.

Hundens år

1910, 1922, 1934, 1946, 1958
1970, 1982, 1994, 2006, 2018

Tendens: Fredeligt og behageligt år

Hunden er realistisk, og der er mange muligheder. Hunden har en god mængde selvtillid. Den er modtagelig for nye ideer og er i stand til at udvælge de gode. Den er ambitiøs og målrettet, og ved hvad den vil, så den arbejder på sagen. Det er en op-

byggeleg periode for Hunden, som udvider sit overblik og får mere tolerante holdninger. Den tænker klart og præcist. Nye ideer og visioner giver tingene nyt perspektiv.

Økonomien: Forretningerne går trægt.

Kærligheden: Det vil blive et lykkeligt år med stor aktivitet i hjemmet. Tingene går dog ikke altid helt glat, og det kan være nødvendigt at tage sig særligt af børnene.

Grisens år (svin, vildsvin)

1911, 1923, 1935, 1947, 1959
1971, 1983, 1995, 2007, 2019

Tendens: Et år med tilfredshed og gode resultater

Grisen har heldet med sig i sit eget år, og den kan regne med forfremmelse eller en god belønning. Grisens ambitioner når nye højder i dette år.

Økonomien: Økonomien er som Grisen vil have den. Der er stadig mange penge at spendere.

Kærligheden: Kærligheden har det rigtig godt. Der er stor glæde og optimisme omkring Grisen. Det er et godt år at få børn i, fordi barnet vil give stor glæde og harmoni. ■

Tsehnnav

Den gamle Vismand

NB: Man skal ikke lade sig påvirke af, at tingene nu og da modsiger hinanden, sådan er livet nu en gang. Når man skal finde sit dyreår, så bemærk at januar-februar ofte tilhører forrige dyreår.

Østens dyreår

31. jan. 1900 – 18. feb. 1901:	Metal-Rotte	24. jan. 1955 – 11. feb. 1956:	Træ-Får
19. feb. 1901 – 7. feb. 1902:	Metal-Okse	12. feb. 1956 – 30. jan. 1957:	Ild-Abe
8. feb. 1902 – 28. jan. 1903:	Vand-Tiger	31. jan. 1957 – 17. feb. 1958:	Ild-Hane
29. jan. 1903 – 15. feb. 1904:	Vand-Hare	18. feb. 1958 – 7. feb. 1959:	Jord-Hund
16. feb. 1904 – 3. feb. 1905:	Træ-Drage	8. feb. 1959 – 27. jan. 1960:	Jord-Gris
4. feb. 1905 – 24. jan. 1906:	Træ-Slange	28. jan. 1960 – 14. feb. 1961:	Metal-Rotte
25. jan. 1906 – 12. feb. 1907:	Ild-Hest	15. feb. 1961 – 4. feb. 1962:	Metal-Okse
13. feb. 1907 – 1. feb. 1908:	Ild-Får	5. feb. 1962 – 24. jan. 1963:	Vand-Tiger
2. feb. 1908 – 21. jan. 1909:	Jord-Abe	25. jan. 1963 – 12. feb. 1964:	Vand-Hare
22. jan. 1909 – 9. feb. 1910:	Jord-Hane	13. feb. 1964 – 1. feb. 1965:	Træ-Drage
10. feb. 1910 – 29. jan. 1911:	Metal-Hund	2. feb. 1965 – 20. jan. 1966:	Træ-Slange
30. jan. 1911 – 17. feb. 1912:	Metal-Gris	21. jan. 1966 – 8. feb. 1967:	Ild-Hest
18. feb. 1912 – 5. feb. 1913:	Vand-Rotte	9. feb. 1967 – 29. jan. 1968:	Ild-Får
6. feb. 1913 – 25. jan. 1914:	Vand-Okse	30. jan. 1968 – 16. feb. 1969:	Jord-Abe
26. jan. 1914 – 13. feb. 1915:	Træ-Tiger	17. feb. 1969 – 5. feb. 1970:	Jord-Hane
14. feb. 1915 – 2. feb. 1916:	Træ-Hare	6. feb. 1970 – 26. jan. 1971:	Metal-Hund
3. feb. 1916 – 22. jan. 1917:	Ild-Drage	27. jan. 1971 – 14. feb. 1972:	Metal-Gris
23. jan. 1917 – 10. feb. 1918:	Ild-Slange	15. feb. 1972 – 2. feb. 1973:	Vand-Rotte
11. feb. 1918 – 31. jan. 1919:	Jord-Hest	3. feb. 1973 – 22. jan. 1974:	Vand-Okse
1. feb. 1919 – 29. feb. 1920:	Jord-Får	23. jan. 1974 – 10. feb. 1975:	Træ-Tiger
20. feb. 1920 – 7. feb. 1921:	Metal-Abe	11. feb. 1975 – 30. jan. 1976:	Træ-Hare
8. feb. 1921 – 27. jan. 1922:	Metal-Hane	31. jan. 1976 – 17. feb. 1977:	Ild-Drage
28. jan. 1922 – 15. feb. 1923:	Vand-Hund	18. feb. 1977 – 6. feb. 1978:	Ild-Slange
16. feb. 1923 – 4. feb. 1924:	Vand-Gris	7. feb. 1978 – 27. jan. 1979:	Jord-Hest
5. feb. 1924 – 23. jan. 1925:	Træ-Rotte	28. jan. 1979 – 15. feb. 1980:	Jord-Får
24. jan. 1925 – 12. feb. 1926:	Træ-Okse	16. feb. 1980 – 4. feb. 1981:	Metal-Abe
13. feb. 1926 – 1. feb. 1927:	Ild-Tiger	5. feb. 1981 – 24. jan. 1982:	Metal-Hane
2. feb. 1927 – 22. jan. 1928:	Ild-Hare	25. jan. 1982 – 12. feb. 1983:	Vand-Hund
23. jan. 1928 – 9. feb. 1929:	Jord-Drage	13. feb. 1983 – 1. feb. 1984:	Vand-Gris
10. feb. 1929 – 29. jan. 1930:	Jord-Slange	2. feb. 1984 – 19. feb. 1985:	Træ-Rotte
30. jan. 1930 – 16. feb. 1931:	Metal-Hest	20. feb. 1985 – 8. feb. 1986:	Træ-Okse
17. feb. 1931 – 5. feb. 1932:	Metal-Får	9. feb. 1986 – 28. jan. 1987:	Ild-Tiger
6. feb. 1932 – 25. jan. 1933:	Vand-Abe	29. jan. 1987 – 16. feb. 1988:	Ild-Hare
26. jan. 1933 – 13. feb. 1934:	Vand-Hane	17. feb. 1988 – 5. feb. 1989:	Jord-Drage
14. feb. 1934 – 3. feb. 1935:	Træ-Hund	6. feb. 1989 – 26. jan. 1990:	Jord-Slange
4. feb. 1935 – 23. jan. 1936:	Træ-Gris	27. jan. 1990 – 14. feb. 1991:	Metal-Hest
24. jan. 1936 – 10. feb. 1937:	Ild-Rotte	15. feb. 1991 – 3. feb. 1992:	Metal-Får
11. feb. 1937 – 30. jan. 1938:	Ild-Okse	4. feb. 1992 – 22. jan. 1993:	Vand-Abe
31. jan. 1938 – 18. feb. 1939:	Jord-Tiger	23. jan. 1993 – 9. feb. 1994:	Vand-Hane
19. feb. 1939 – 7. feb. 1940:	Jord-Hare	10. feb. 1994 – 30. jan. 1995:	Træ-Hund
8. feb. 1940 – 26. jan. 1941:	Metal-Drage	31. jan. 1995 – 18. feb. 1996:	Træ-Gris
27. jan. 1941 – 14. feb. 1942:	Metal-Slange	19. feb. 1996 – 6. feb. 1997:	Ild-Rotte
15. feb. 1942 – 4. feb. 1943:	Vand-Hest	7. feb. 1997 – 27. jan. 1998:	Ild-Okse
5. feb. 1943 – 24. jan. 1944:	Vand-Får	28. jan. 1998 – 15. feb. 1999:	Jord-Tiger
25. jan. 1944 – 12. feb. 1945:	Træ-Abe	16. feb. 1999 – 6. feb. 2000:	Jord-Hare
13. feb. 1945 – 1. feb. 1946:	Træ-Hane	7. feb. 2000 – 23. jan. 2001:	Metal-Drage
2. feb. 1946 – 21. jan. 1947:	Ild-Hund	24. jan. 2001 – 11. feb. 2002:	Metal-Slange
22. jan. 1947 – 9. feb. 1948:	Ild-Gris	12. feb. 2002 – 31. jan. 2003:	Vand-Hest
10. feb. 1948 – 28. jan. 1949:	Jord-Rotte	1. feb. 2003 – 21. jan. 2004:	Vand-Får
29. jan. 1949 – 16. feb. 1950:	Jord-Okse	22. jan. 2004 – 8. feb. 2005:	Træ-Abe
17. feb. 1950 – 5. feb. 1951:	Metal-Tiger	9. feb. 2005 – 28. jan. 2006:	Træ-Hane
6. feb. 1951 – 26. jan. 1952:	Metal-Hare	29. jan. 2006 – 17. feb. 2007:	Ild-Hund
27. jan. 1952 – 13. feb. 1953:	Vand-Drage	18. feb. 2007 – 6. feb. 2008:	Ild-gris
14. feb. 1953 – 2. feb. 1954:	Vand-Slange	7. feb. 2008 – 25. jan. 2009:	Jord-Rotte
3. feb. 1954 – 23. jan. 1955:	Træ-Hest	26. jan. 2009 – 13. feb. 2010:	Jord-Okse
		14. feb. 2010 – 2. feb. 2011:	Metal-Tiger
		3. feb. 2011 – 22. jan. 2012:	Metal-Hare
		23. jan. 2012 – 2013:	Vand-Drage

Kilder

Barry Fantoni (1985): *Chinese Horoscopes*. 260 s. (London: Sphere Books Limited).

Derek Walters (1987): *Ming Shu – kinesisk astrologi*. 96 s. (København: Forlaget Komma).

Henning Hai Lee Yang (1995): *Dit Kinesiske Horoskop for årene som kommer*. 203 s. (Lynge: Bogans Forlag).

Kwok Man-Ho (1987): *The Year of the Horse. Authentic Chinese Horoscopes*. 450 s. (London: Arrow Books).

Kurt Allgeier (1986): *Kinesisk astrologi for alle*. 91 s. (København: Sphinx Forlag).

Lori Reid (1997): *The Complete Book of Chinese Horoscopes*. 136 s. (Shaftesbury: Element).

Neil Somerville (2005): *Dit kinesiske horoskop for 2006. Hundens År*. 282 s. (København: Sesam).

Theodora Lau (1988): *The Handbook of Chinese Horoscopes*. 331 s. (New York: Perennial Library).

Aktuelt

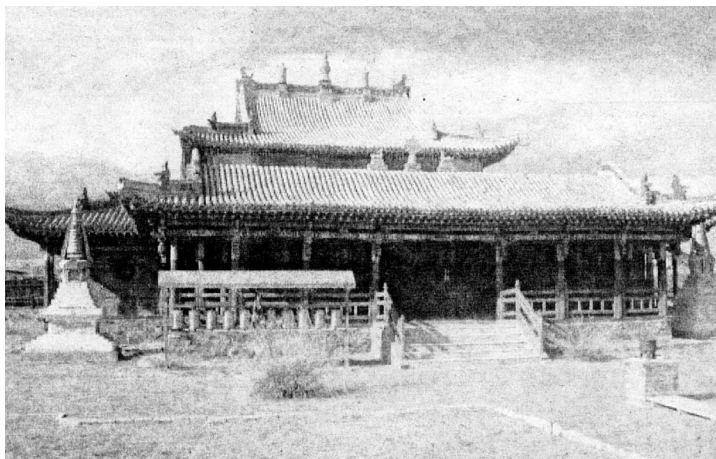
The Mongol Messenger
rapporterer:

Dansk delegation 11.10.06
Danmarks ambassadør, L. Mikael-
sen, miljø- og energiattaché, J.
Christensen, samt direktører for 11
energisekskaber har aflagt besøg i
Mongoliet. Ambassadøren fortalte
medierne om samarbejdsaftaler
med parlamenterformand Ts.
Nyamdorj, viceminister for kul og
energi, T. Enkhtaivan, Ulaanbaatars
driftschef, G. Munkhbayar, og
direktøren for varmforsyningen.
Ambassadøren tilbød dansk bistand
inden for alternativ energi til Ulaan-
baatar, Darkhan og Erdenet samt til
landdistrikterne.

Soldater til Afghanistan 01.11.06
Ca. 20 soldater fra Mongoliets sjet-
te militærkontingent rejste til Af-
ghanistan sidste søndag for at delta-
ge i den afghanske hærs udviklings-
program. Mongoliet har ydet en ak-
tiv indsats i internationale fredsbe-
varende operationer siden 2003. I
øjeblikket er mongolsk militærper-
sonnel og observatører udstatione-
ret i Irak, Afghanistan, Sierra Le-
one og Vestsahara.

Eksport af falke 15.11.06
Kvoten for eksport af sakerfalke
(slagfalke) til udlandet er blevet
fastsat til 300 i perioden 2006-07.
Standardprisen for en falk er fast-
lagt til \$1.000. [Muligvis en fejl –
året før er prisen anført til \$9.800 pr.
stk. – red.]. Baggrunden er rege-
ringsbeslutning nr. 171, som bygger
på en undersøgelse af slagfalke-
bestanden i Mongoliet foretaget af
et videnskabeligt institut.

Undersøgelsen fandt sted i sam-
arbejde med miljø-, justits- og
indenrigsministerierne med henblik
på at beskytte og udvide bestandene
af rovfugle samt at skabe et legalt

Intakt kloster

Der eksisterer et mindre, næsten ukendt kloster inden for en høj tømmerpalisade i Erdenedalai sumcenter i Dundgov Aimag. Det er en af de få klosterbygninger, der ikke blev ødelagt i 1930'ernes undertrykkelse.

Navnet er Dambadarjaaling, opført år 1900 uden brug af et eneste søm. Tømmeret til søjlerne blev fragtet fra Bulgan Aimag i 16 oksekærrer.

Ydervæggene i dette kloster, opført i østlig stil, er af blå mursten fremstillet af kinesiske håndværkere i nærheden af byggepladsen. Disse sten har en isolerende egenskab, så at bygningen er varm om vinteren og kølig om sommeren. De lokale indbyggere lærte aldrig at fremstille stene selv.

Den mongolske statsleder Kh. Choibalsan besøgte sumen i 1930'erne, da klostrene på hans ordre blev ødelagt og munkene forfulgt og slået ihjel. Dengang var der kun meget få bygninger i sumcentret, hvor der var en bestand af får på ca. 200.000 og dermed et behov for en lagerbygning til ulden.

Den lokale formand for sumen, partimedlem D. Radnaabazar, forelagde Choibalsan problemet og foreslog, at man kunne bruge klostret som pakhus, hvilket skete. På den måde blev klostret reddet. Radnaabazar var far til det nuværende parlamentsmedlem R. Raash.

Nogle af scenerne i filmen *Ulaan Dartsag* (Det røde flag) er optaget i klostret, der blev genopmalet i 1990 af restaureringsafdelingen i Den historiske og kulturelle Arv for et beløb af 1 mia. tg. Noget af det oprindelige malerarbejde blev dog bevaret.

Den øverste lama siger, at klostret nu er på nippet til at bryde sammen og har desperat behov for at blive restaureret.

Han siger: »Hvis blot én søjle falder, så vil hele bygningen følge efter. Vi har bedt om hjælp hos en række organisationer som fx Undervisnings-, Kultur- og Videnskabsministeriet og Fonden til Bevarelse af Kulturarven.

Kh. Solongo

The Mongol Messenger
43(797):8 – 25.10.06

Olieudslip i Khövsgöl-søen

Ifølge pressen er et russisk skib ved navn *Dybovski* sunket i den nordlige del af Khövsgöl-søen og har dermed udledt en større mængde brændselolie.

I avisen *Ardyn Erkh* kunne man den 22. december 2006 læse følgende: »Inspektøren for overvågningen af det særlige miljøbeskyttelsesområde i Khövsgöl rapporterer, at *Dybrovski*, der sejlede for Videnskabsakademiet i Ulan-Ude (Rusland), begyndte at synke nær ved Khankh Sum, Khövsgöl Aimag, den 13. november. Da vi undersøgte sagen den 16. november dækkede dieselolien et område på ca. 50 m² omkring skibet. Den næste dag havde olien ikke

spredt sig yderligere, men lugten var kraftigere.«

»Den 18. november undersøgte inspektør Ts. Sarantsetseg fra det statslige fagtilsyn (PIO) og selskabet *Sayan Rodian's* direktør, B. Bayarkhuu, igen området og kunne berette om en kraftig lugt, selv om olien ikke havde spredt sig. Vi er ikke i stand til at fastslå forureningens omfang, og hvordan den eventuelt påvirker drikkevandet. Det er påtrængende, at skibet fjernes fra søen, og at alt drikkevand renses, før det skal bruges.«

Khövsgöl-søen rummer 93,6% af Mongoliets ferskvand, og ifølge eksperter er 1 liter svær dieselolie i

stand til at forurene 1.000 ton vand. Khövsgöl Aimags nødberedskab og PIO antager, at olieudslippet er på 140 liter, mens der stadig er 360 liter tilbage i skibet, som er i fare for at slippe ud.

Vicedirektøren for Det russiske Videnskabsakademis Sibiriske Miljøinstitut, A. A. Hantuev, har ansvaret for skibet, som har opereret på Khövsgöl-søen i 6 år uden tilladelse.

Khövsgöl-søen har tilløb fra 111 floder og er kilde til Egi-floden, den eneste flod, der afvander søen. Man anslår, at vandet i Khövsgöl udskiftes fuldstændigt i løbet af 500 år.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
52(806):2 – 27.12.06

og økonomisk bæredygtigt fundament for udnyttelsen af rovfugle og genoprettelsen af deres naturlige udbredelse.

I 2002 underskrev regeringen aftaler med De forenede Arabiske Emirater, Saudi-Arabien og Kuwait om eksport af sakerfalke. Ikke desto mindre er det af største vigtighed at beskytte fuglene mod ulovlig jagt og illegal handel.

10 ud af 28 falkearter lever i Mongoliet. Ifølge en undersøgelse foretaget af det mongolske miljøministerium er der store bestande af slagfalke i Khangai-bjergene og aimagerne Khentii, Töv og Dundgov. Man anslår den samlede bestand af slagfalke til mere end 7.000.

Flere mobiltelefoner 25.10.06
Ifølge Det nationale Statistiske Kontor er der nu 719.700 brugere af mobiltelefoner. På samme tid sidste år var antallet af brugere 473.800. Den nyeste operatør, *Unitel*, startede for 3 måneder siden og har nu 48.000 brugere. I Ulaanbaatar har 58% af husstandene en computer.

Webasto
Feel the drive

**Parking heaters.
Comfort is no
luxury.**

- Never freeze again
- Windows are always clear
- No ice scraping
- Easy to use

Webasto parking heaters. Welcome to a cosy car.

Mongolian Star Melters
Powerful Service!

Chingeltei District, 6th Khoroo,
MSM Building
Tel. 318 138, 318 139
Fax. 323 548

Moderne tider - annonce i 'The Mongol Messenger'.

Ildsjælen

Tsog Shagdarsuren

Den 24. november 2006 døde Tsog Shagdarsuren kun 55 år gammel. Tsog var gift med Tunga Njama, formand for Mongolsk Dansk Selskab. Typisk for Tsog, at han ikke viste sig meget i rampelyset. Alligevel var han strateg og en uundværlig rådgiver bag mange af de aktiviteter, som Dansk Mongolsk Selskab og søsterorganisationen i Mongoliet har stået for eller været medpart på.

Tsogs verden var litteraturen og poesien. Han var en gudbenådet sprogbehandler på mongolsk, engelsk, tysk og russisk. Det gik op i en højere enhed med hans livsgerning, som blev at oplyse omverdenen om mongolernes kultur og at formidle tanker og ideer fra den store verden, som han fandt nyttige, til mongolerne. Tsog har efterladt sig et utal af oversættelser og redigeret utallige publikationer. Mongolerne har efter hans død på fornem vis vist deres respekt.

Også vi danskere har nydt godt af hans sans for det vigtige. Tsog opmuntrede en ældre mand til oversættelse af en række af H. C. Andersens eventyr i gammelmongolske skrifttegn. Oversættelsen står nu på museet i Odense. Typisk for Tsog, som selv betalte for trykning og udgivelse.

Tsog voksede op på landet i nomadeteltet hos bedstefar, mens familien tjente det mongolske diplomati. Han fik sin universitetsuddannelse i Dresden. Det satte sit præg på Tsogs personlighed. Tsog var en

intellektuel og et leksikon i viden om mongolerne, deres hverdag og deres kultur. Men intet var ham mere kært end nomadelivets rolige rytme.

Fra 1980 har Tsog ihærdigt og kærligt ført mig ind mongolernes verden. »Sku' vi ikke køre en tur på landet?« Det kunne selv en gammel københavnerdreng ikke sige nej til. Og så kørte vi bare.

Det var nu ellers ikke så let dengang før murens fald. Udfaldsvejene var bevogtede, og udlændinge kom kun uden for Ulaanbaatar i række og geled og reglementeret forsynet med guide og kommissær. Der var nu sjældent megen diskussion hos vagterne. Tsogs rolige og autoritative fremtoning holdt os altid uden om bureaukratiet.

På landet boede vi altid hos almindelige nomader eller hos soldater, der var udsendt for at brygge airak til garnisonen i Ulaanbaatar. På turen rejste jeg altid som *landwirtschaftlicher Ingenieur aus der DDR*.

Den almindelige mongol vidste dengang ikke meget om os vesteuropæere. Men de havde da hørt lidt om de forfærdelige forhold, vi levede under og ikke mindst, at vi kunne finde på at opdigte forfærdelige usandheder om det socialistiske Mongoliet. I rollen som DDR-borger og med Tsog som tolk klarede vi os også uden om den slags komplikationer.

Når Tsog var på landet faldt han helt ind i nomadelivet. Tiden stod

Tsog Shagdarsuren, sept. 2006.

Foto: Finn Tobiesen

stille og der skulle ikke *nødvendigtvis* siges noget.

Med Tsog ved hånden havde man fripas overalt fra myndigheder til nomadeteltet, og når hooliganerne – i mindre antal før murens fald – kom for tæt på, var man i trygge hænder.

Vi savner ham. ■

Leif F. Petersen

DMS nyt

Årsrapport 2006

Bestyrelsen

Bestyrelsen som valgt 25. marts 2006: Anita Garbers, Rolf Gilberg (formand), Søren Haslund-Christensen, Lars Højer (webmaster), Jan Koed (næstformand og kasserer), Bulgan Njama (projektkoordinator), Morten Axel Pedersen (sup.), Leif F. Petersen (projektregnskabsfører), Henrik Bo Thrane (sekretær).

Medlemmer

Pr. 1. januar 2007 er der 219 medlemmer, hvilket er en stigning på ca. 10% fra året før. Medlemmerne fordelt efter bopæl:

Indre København	64
Storkøbenhavn	34
Nordsjælland	24
Hovedstadsområdet	122
Sjælland	24
Fyn	11
Jylland	48
Provinsen	83
Grønland	5
Europa	8
Mongoliet	1
Total	219

Medlemsmøder

Hvor andet ikke nævnes, foregik møderne St. Kongensgade 68.

• Medlemsmøde 82:

2. marts 2006, kl. 12-13: Danmark fik officielt besøg af formanden for det mongolske parlament, *Ikh Khural*, HE Tsend Nyamdorj, som blev ledsaget af blandt andet ambassadør S. Onon, fungerende energiminister Tuvden Ochirkhoo samt medlemmer af Det demokratiske Parti m.fl. Delegationen mødtes på Christiansborg, hvor Dansk Mongolsk Selskab fik mulighed for at

fortælle om sit arbejde i Mongoliet og gav en gave bestående af et fotoalbum med billeder taget af K. P. Albertsen i begyndelsen af 1920'erne. Mongolerne blev meget glade for disse historiske fotografier. Se i øvrigt *Parlamentsbesøg i Danmark*, Ger 56:29-31.

• Medlemsmøde 83:

25. marts 2006, kl. 15-23: Den ordinære generalforsamling forløb uden problemer med godkendelse af både formandsberetning og årsregnskab. Efter generalforsamlingen fortalte museumsinspektør Rolf Gilberg om mongolske shamaners arbejdstøj på grundlag af de dragter Henning Haslund-Christensen hjembragte i 1930'erne. Aftenen sluttedes af med den årlige forårsfest med dejlig mad og drikke. Ca. 35 deltagere.

• Medlemsmøde 84:

4. november 2006, kl. 15-17: *Chinggis Khan Film I*. Formanden introducerede mødets film *The Conqueror*, en amerikansk spillefilm produceret af Howard Hughes i 1955, optaget i Utah med John Wayne i hovedrollen som Chinggis Khan. Wayne spillede Temudjin i sin sædvanlige Western-stil. Det var svært at se bort fra, så filmen fik et lidt komisk forløb for et publikum med kendskab til Mongoliet. Ca. 25 deltagere.

• Medlemsmøde 85:

2. december 2006, kl. 15-18: *Chinggis Khan Film II*. Morten A. Pedersen og Lars Højer introducerede mødets 2 film. Den første var en amerikansk dokumentarfilm fra 1995, *Genghis Khan Terror and Conquest*. Det var en ganske hæderlig film.

Mødets anden film, *A Proud Son of Heaven*, var en dramadokumentarisk spillefilm udsendt på DVD 2006 optaget i Indre Mongoli. Til tider voldsom, men spændende og

mere historisk korrekt end John Wayne. Ca. 35 tilskuere.

Medlemsbladet Ger

I 2006 udkom numrerne 55, 56 og 57/58. Et udvidet dobbeltnummer var indlagt for at kompensere for sidste år, hvor der kun kom 3 numre. Til gengæld handlede dobbeltnummeret om Chinggis Khan i anledning af 800-året for hans udråbning til Super Khan i 1206.

Hjemmeside

Hjemmesideredaktøren har været i Mongoliet i 6 måneder i det forgangne år, så ud over de sædvanlige opdateringer af nyheder, artikler fra Ger osv. er der ikke sket store ændringer med selskabets hjemmeside i 2006.

NGO-projekter

Udsatte grupper: I 2006 har projektet *Udsatte grupper* arbejdet med at afslutte og afvikle samtlige igangværende aktiviteter. I den forbindelse har året været fyldt med mødeaktiviteter og aftaler med lokalmyndigheder. Det er især nødvendigt for at sikre en mere forsvarlig overgang for familierne og børnene. DaMoST har også arbejdet for at dokumentere samtlige aktiviteter.

DaMoST udgiver snart en håndbog, som indeholder metodebeskrivelser fra arbejdet med gadebørn og familier. Medarbejderne forsøger på den måde at videregive deres langvarige erfaringer til andre socialarbejdere.

I juli 2006 besøgte Søren Haslund-Christensen, den danske ambassadør i Kina Lauritz Michaelsen og konsul Henrik Sørensen projektet, og alle var meget glade for, at de fornemme gæster fra Danmark viste en stor interesse for aktiviteterne.

Projektet afsluttes 1. marts 2007. Læs i øvrigt en mere detaljeret gennemgang af projektets forløb side 4-8.

Dansk Mongolsk Selskab

Regnskab for perioden 1/1-2006 – 31/12-2006

	2005		2006	
RESULTATOPGØRELSE				
Indtægter				
Kontingent	29.387,00		30.700,00	
Administrationsbidrag NGO	0,00		20.000,00	
Portostøtte	2.353,78		2.563,46	
Bladsalg	160,00		0,00	
Gaver	2.650,00		2.000,00	
Diverse	6,00		190,00	
Rente	172,77	34.729,55	410,87	55.864,33
Udgifter				
Kontorhold	488,00		764,90	
Ger, trykkeudgifter	11.665,53		13.154,58	
Ger, porto indland	5.278,50		6.340,75	
Porto	4.345,00		4.740,50	
Internet	5.135,00		5.501,25	
Medlemsmøder	11.590,35		1.997,75	
Repræsentation	4.396,50		1.055,00	
Gebyr	442,00		368,00	
Diverse omkostninger	2.090,59	45.431,47	2.697,84	36.620,57
Årets resultat		-10.701,92		19.243,76
BALANCE				
Pr. 1. januar 2007				
Aktiver				
Kasse		281,56		1.134,26
Giro		20.787,45		38.818,99
Bank		33.433,64		33.793,16
Balance		54.502,65		73.746,41
Passiver				
Egenkapital:				
Primo		65.204,57		54.502,65
Årets resultat		-10.701,92		19.243,76
Balance		54.502,65		73.746,41

Skoleudvikling i landdistrikter: Projektet startede april 2005 og fulgte projektdokumentets målsætninger og den besluttede handleplan for 2006.

Skolebestyrelsernes arbejde med styrkelse af samarbejdet mellem skole og lokalsamfund udvikler sig generelt meget positivt. Arbejdet understøttes af vejledninger m.v. udarbejdet af projektledelsen. Der er velfungerende lokale kulturcentre ved alle skoler til gavn for både skole og lokalsamfund.

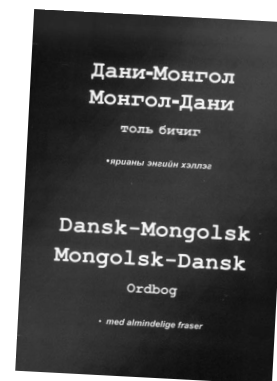
Arbejdet med lokal forankring af den mongolske partner-NGO er fortsat, og der er etableret 8 lokalafdelinger. Den mongolske partner udgiver fortsat et nyhedsbrev 4-6 gange årligt med artikler om *good practices* og andre relevante artikler for projektets effektive gennemførelse. Alle deltagende skoler afleverer rapporter i.h.t. aftalte procedurer. Projektledelsen sammenfatter arbejdet i halvårslige rapporter.

Der er nu gennemført i alt 70 mindre vedligeholdelsesarbejder ved skolerne samt iværksat i alt 52 *income-generating projects*, der genererer midler til støtte for fattige børns skolegang. Vedligeholdelse og *income-generating*-projekter gennemføres i et samarbejde mellem skole og lokalsamfund.

Udstyr og materialer i.h.t. projektdokument og budget blev hovedsageligt indkøbt og fordelt i 2005, kun enkelte supplerende investeringer i 2006. Der er afholdt 3 nationale workshops og seminarer med henblik på kapacitetsopbygning samt gennemført 6 regionale workshops m.h.p. erfaringsudveksling og kompetenceudvikling. Skoleudviklingsprojektet gennemføres i samarbejde med CICED (*Centre for International Cooperation in Education*).

Bestyrelsen

Damost-projektet fik fint besøg fra Danmark 1. juli 2006. Desværre måtte Prins Henrik melde afbud på grund af et uheld kort før afrejsen.

Myataviin Erdenechimeg, herboende mongol, har udarbejdet den første dansk-mongolske og mongolsk-danske ordbog. Bogen er på 204 sider og indeholder ca. 4.200 danske opslagsord og 3.000 mongolske. Dertil kommer en parlørudel med nyttige ord og sætninger.

Bogen koster 60 kr. og kan købes af medlemmerne ved at overføre 85 kr. (inkl. forsendelse) til kassereren på Selskabets girokonto (se side 2) mærket »Ordbog«.

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 86*
Lørdag den 17. februar kl. 15-17
St. Kongensgade 68, opg. A, Kbh. K

Filmresearch blandt ørnejægerne

Filminstruktøren og producenten **René Bo Hansen** fortæller om et filmholds research til en børnefilm om de legendariske kazakhiske ørnejægere i Mongoliets vestligste provins, Bayan-Ölgii.

René har tidligere arbejdet med mongolske temaer. Mange husker sikkert hans fine kortfilm om de mongolske gadebørn, *Migas rejse*.

- *Medlemsmøde 87*
Lørdag den 24. marts kl. 15-23
St. Kongensgade 68, opg. A, Kbh. K

Ordinær generalforsamling

Dagsorden

1. *Valg af dirigent.*
2. *Formandens beretning om selskabets aktiviteter i 2006.*
3. *Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2006.*
4. *Fastsættelse af kontingent.*
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.
5. *Valg af bestyrelsesmedlemmer.*
På valg er: Anita Garbers, Lars Højer, Bulgan Njama.
Ikke på valg er: Rolf Gilberg, Søren Haslund-Christensen, Jan Koed, Leif F. Petersen, Henrik Bo Thrane.
Alle ønsker genvalg.

6. *Valg af suppleanter.*
På valg er: Morten A. Pedersen.
7. *Valg af revisor.*
På valg er: Britta Tvede Hansen.
8. *Indkomne forslag.*
9. *Eventuelt.*

Efter generalforsamlingen vil **Bulgan Njama** og **Leif F. Petersen** fortælle nyt om NGO-projekterne.

På rejse med danske turister

Kl. ca. 16 vil vores formand, **Rolf Gilberg**, vise udvalgte klip af sin private video optaget under en rejse med en flok danske turister til Mongoliet i september 2006. Rejsen startede og sluttede i Ulaanbaatar, hvorfra turen gik sydover forbi Karakorum og ned i Gobi og tilbage igen.

Forårsfesten

Kl. ca. 18 sætter vi os til bords og nyder maden i selskabeligt samvær. Prisen er i år 125 kr., som dækker udgifterne til både mad og drikkevarer. Også ikke-medlemmer af Selskabet er velkomne til at deltage til samme pris.

Tilmelding sker ved snarest og senest *søndag den 18. marts* at indbetale beløbet via giro eller netbank på Selskabets kontr. (1551) 784-1582. Mærk indbetalingen »Forårsfest«. Man kan også fremsende en check adresseret til kassereren. Adresser m.v., se side 2. Efter aftale kan der betales kontant ved indgangen.

- *Medlemsmøde 88*
Lørdag den 28. april kl. 15-17
St. Kongensgade 68, opg. A, Kbh. K

Gensyn med Mongoliet

»Efter 11 års fravær gjorde det godt at returnere til landet på højsletten med de stærke menneskelige personligheder og deres fantastiske natur«, introducerer **Michael Sommerville** sit foredrag. Han viser billeder fra en hovedstad, der udvikler sig i ekspresfart – over stok og sten går turen på de mongolske stepper til det hellige bjerg Shiilin Bogd Uul for at slutte af i fred og familiedyl i et mongolsk sommerhusmiljø. Læs evt. artiklen i Ger 57/58.

Mødefolder

Folderen med forårets møder er udsendt i begyndelsen af februar sammen med et indbetalingskort til kontingentet for 2007. *-red*

Hosoo & Ensemble Transmongolia

Som opfølgning på *Klaverfabrikens* store udstilling om Mongoliet i foråret 2006 har vi nu fået mulighed for at præsentere den fantastiske spændende mongolske overtonesanger *Hosoo* og hans ensemble *Transmongolia*.

Fredag den 2. marts, kl. 16.30
Entré: 35 kr. (åbent fra kl. 15.30)

Klaverfabrikken
Christiansgade 7, Hillerød
www.klaverfabrikken.dk
www.hosoo.de